

Darbîmetis

..... Numeris penktasis

Rûta • Tilzê • 1922

Darbîmetis

Laikraštis tautos dvâsiai tvirtinti.

Nrs. 5.

1922.

Svajonēs ir Tikrenîbē.
Tautos Mokîkla.

P a s a u l i s: Europos pasitaisimas. —
Alkoholo klausimas. — Žinios iš ko-
vos prieš alkoholą. — Nezinėliai. —
M ū s u o s e: Mūsų kultūra. — Mano
kalbos Kaune. — Lietuva ir Vokija. —
Politikos kritika. — Tautinis Prūsų
Lietuvių gyvenimas. — Lietuviai, ma-
nîkime lietuviškai! —

P a s i k a l b ė j i m a i: Žmogaus nujaus-
tamas žemės gâliu. — Plaukai. —
Augštesnių sritių regėj. — Mokslas ir
religija. Dievîbē ir mokslas. Žmogaus
kilmė. — Kâm žmogus gîvena. — Val-
diavos patvarumas. — Pailsis proto
darbuotoj. — Atpâtinimas vaikų nuo
vogîmo. — Baugumas. — Priešai-
draugai.
Mūsų raštija. — Rinkinîs ir Vertimai

□□□□□ Svajonēs ir Tikrenîbē. □□□□□

Nelîgûs žmonēs. Kiekvienas turi savo îpatîbes.
Bet žiûrint î visus platiu žvilgiu, pastebēt
dvi rûši, kuridvi tarsi stovi toli viena nuo antros.
Viena gîvena daugiau svajonēmîs, antra laikosi
tikrenîbēmîs.

Bet kas îra svajonēs, o kas tikrenîbēs? Tvir-
tina tûli, tikrenîbēs îra esami, svajonēs pageidau-
jami dalîkai. Tik rodos nepatenkîs tai visû
žmoniû. Gâl reiks pasakîti, kad svajonēs ran-
dasi vien žmogaus omenîje, o tikrenîbēs šale jos
ribû.

Paprastame gîvenime visi turtai, pirm visû
pats auksas îra tikrenîbē. Tuo ir vadîti reikēs
kûno jėgas. Prieš turtingâjî vargas, prieš drû-

tâjî, stiprûjî silpnutis turi nusilenkti. Ten tikrenîbê. Prieš jâ žmogus greitai atsitrenkia.

Toliau žmonės laiko tikrenibe ir žeme, orâ, vandenî, visâ pasauli su žvaigždėmis, mėnesiu ir saule. Pagaliau visa, kas paeina iš sârišiû su visa esamibe, priskaitoma tikrenibe. Akmenis, augmenis, givuliai ir visos gamtos jėgos: Saltis ir šiluma, šviesa bei tamsa, elektrika ir magnetizmas ir kas tam liigu, îra tikrenibês. Visatâ esti. Visa-tat îra nenuginšijamai tikra. Nieko prieš tai nepadarîsi.

Nereiskia nieko, žmogui geidaujant, kad nebûtû speigo žiemoj, kad saulelê visumet bûtû šilta! Tikrenibês neapverstû. O mânant, visi žmonės esâ geri, teisingi ir malonûs, greit pasirodîtû, kad tai îra apsirikimas. Tikrenibê kitokia. Tûli žmonės berods kalba apie savo tautietius, bûk jie esâ kuone jau tobûli, visû labumû kupini. Bet niekas tuo netiki.

Vêl kiti prasimâno visokius blogumus apie kitus ir kartais net apie visos tautos žmones. Sâko, jie esâ be menkiausio žmoniškumo, jû esmê esanti pati nedorîbê. O geriai paziûrint, tikrenibê visai kitokia. Žmonės jokiu būdu nėra tokie blogi, tokie pikti.

Vêl kiti kalba, žmonės esâ tokie, kaip jû aplinkibês, jû gyvenimo sâligos. Bet kiti parodo tikrenibiû, kurios tvirtina, kad žmogui aplinkibês nieko

nereiskia. Ir taip jau randasi mišinîs. Tikrenibês sukeitamos su netikrenibėmis. Ir prisieina mēginti, kas jos ištikrûjû.

Sâkoma, žmogaus mânîmas dažnai nesutinkâs su tikrenibe. Bet vêt tûli žmonės labai rūpinasi tuo, kad kiti vien gera manîtû apie juos, o jie visai nesistengia gerais ir bûti. Jie tiki, kad geroji nuomonê atsvers pâtiâ tikrenibe. Todêl tad visaip jie bando kitus apgaudinêti, apmeluoti, apmonîti. Nemâto, kad tikrenibê veikia, ar žmonės siaip ar taip mânô ir svajoja. Ji prasimuša ir virsta regima.

Pagaliau reikêtû vadinti tikrenibe ir tat, kâm pažimêti vartojame zodiudu erdvê ir laikas. Nors jû nemâtome ir negâlime nutverti. Vis-gi juodu tariamu esantiu. Negâlime panorêje persokti erdve. Ir niekaip negâlima grazinti laikâ. Praêjusioji diena netaps rîtojumi. Ir negrîžta mums, negrîžta niekumet nuplaukusieji metai. Laikas ir erdvê laiko mus ir mûsû gyvenimâ kaip nesugriauziamos uolos tekantijî vandenî. Tatiau sunku abu priskaitîti tikrenibêms. Sâko manîtojai, juodu esantiu mûsû dvâsios bûdas esamibei partirti, gyvenimui vaizduoties. O mystikai su savo esties atjautimu net stojasi viršum visos erdvês ir laiko.

Matît, tikrenibê nėra prâstas ir sutiuopiamas dalikas. Galingiausiai veikia žmogû gyvenimo

dēsniai ir jo īstātīmai, gīvenimā kuriantios gālios. O jos tūliems nē nesisapnuoja. Tai kas īra ta tikrenībē?

Visi mes zinome, kad zmogus su savo svajonēmis stovi tarsi priēš visā tikrenībe. Ir jī ī jā palīginus, jis īra labai māžas kaip lašelis priēš jūras. Jo asmens gīvātoj nuolatai kīla ir nīksta visokie jausmai, geismai, troškimai, linkimai ir pasibijojimai, atplaukia ir nusenka visokios mintīs, dirba visokie māstīmai, ketinimai ir pasirīzimai. Ir paklaustas, zmogus atsāko, jis jautes, geides, māstes, norējes, ir tt. Viso to gīvumo vidurīs īra jo aš. Tarsi tai būtū ašis, aplink kuriā visas zmogaus sāmonēs turinīs sukasi.

Bet kiek tas turinīs reiškia, retasis težino. Tūliems rodosi, kad visa šī gīvībē priēš pātiā tikrenībe neturinti jokio svarbumo. Sirdies ir mānīmo gālios esantīos svajonēs kaip kokios debeselēs, kaip dūmai ir garai, kurie kīla, kuriasi ir pranīksta.

O kas patsai aš, dār maziau zinoma. Berods, kad tas aš īra varpstis arba ašis minētosios zmogaus asmens gīvībēs, ir silpnutis numanīs. Bet ir nelaikīs jo svarbesniu uz anā gīvībe. Visa, kas zmoguje īra ir atsitinka, kā jis jautia ir māno, kitiems nezinoma. Todēl ir tat nelaikoma tikrenībe. Sāko todēl tūli net īsmintiai, jog zmogaus aš esās susvajotas dalīkas. Tiktai nepasāko, kas jī svajoja.

Tiesa īra, kad šis aš nuolatai kinta. Siandien jis toks, rītoj kitoks, o vākar buvo visai dār kitas. Vis-gī uz durū stovintīs klausiamas: kas tše? atsāko: aš. Mat, jām jo aš īra jo asmenībēs vidurīs, jos esmē.

O šitā savo aš zmogus stāto priēš visā, kas aplink jī īra. Visa, kas esti, susideda jām īš dviejū svarbiū daliū. Tūjū viena īra jo aš. Reikšmingas jis todēl begālo. Be to aš visas pasaulis be prasmēs. O dār daugiau. Visa jo tikrenībē niekām neverta, kad nebēra to aš. Pranīksta šis aš, dinges īra ir visas pasaulis.

Norēdami surasti visos esamībēs tikrenībe, manitojai priējo tā supratimā, kad visu gālima abejoti, tik vienu dalīku ne, kad visū tikrenībiū tikriausioji būk esanti ta, kad „aš esmi.“ O mat, tai visū svajoniū versmē! Kur tše īšbrisime ī tikrājī zinojimā! Kur surasime tikrenībēs? Kas daugiau reiškia: svajonēs arba jos? Vis dēlto zmogus nuolatai atsitrenkia — ī tikrenības!

Ir nēra taip dalīkas pabaigtas. Priēš tāriamājī aš stovi pasaulis, keliasi visa esamībē. Vienok jai priklauso labai daug asmenībiū, kuriū kiekviena apie save sāko: aš. Ir īšeina, jog esamībē susideda ne vien īš visokiū tikrenībiū, bet ir īš tūlū aš, kurie visokiū svajoniū gamina. Tai kur tše ribos tarp svajoniū ir tikrenībiū? Abiejos īra

tos patios kilmės. Ir vienos ir antros gâli būt vadinamos svajonėmis ir tikrenībėmis.

Gerai mėginant žmogaus jausmų, pageidimų ir mintių bei mąnimo veikimą, pasirodo, kad jie labai daug reiškia pasaulio gyvenime. Jos yra gâlios, kurios daugiau padaro negu kitos, kurios tarsi tikresnės. Iš kiekvieno atskiro daigto, iš akmenelio, iš augmens, iš givulio paeina veikimai, kurie mažiau ar daugiau reiškia pasaulio gyvenime. Bet nesuliginamai daugiau atlieka žmogaus gâlios.

Berods ir jų vaisiai nesirodo ūmai. Iš diego tiktai po ilgesnio laiko tėra išaugęs didis augmuo, iš gilės tik po šimtų metų drūtas auzuolas. Taip iš minties ir tik laiku tesistoja daigtas. Žmonių mintis, žmonių jausmų-pageidimų gâlios yra žemei ir amžiams suteikė visiškai naują veidą.

Žmonių svajonės nėra vėjai. Jos įvilksta ir pasidaro veikiantiomis tikrenībėmis. Iš dvâsinio daigto jos virsta kûningais. Visa eilė nešalinamų būtinumų žmogaus ir gamtos gyvenime yra gaminta žmogaus svajonių. Iškirsdamas girias, žmogus yra kitokiu padâres visos šalies orą, iškasdamas kanalus, surišęs žemės dalis, kurios nesusisieko. Priprâtes drabužių dėvėti, žmogus žūtų, nebodamas to įprotio.

Visâm tâm reikalingas buvo žmogaus dârbas. Bet negeisdamas to, kas veikimu pasiekama, neaugines mintių apie tai, jis nieko nebūtų veikes.

Veikimo prasmė ir siela yra mintis, geidimai, troškimai. Iš svajonių, iš psichinių žmogaus gâlių gimsta tikrenybės.

Berods neligios psichinės žmonių gâlios. Vienos galingesnės, kitos silpnesnės. Todėl atitinkamai jos ir veikia ir gamina savo vaisius. Tūli žmonės daug svajoja, o iš to nieks neišeina. Ir todėl žmonių svajonės apskritai pasiepiamos, ir prieš jas statomos ir giriamos tikrenybės. O apsiereiškia tuo tik daliko nepažinimas. Svajonių yra neligios gâlios. Taip jau ir tikrenybės neligaus svarbumo.

Bet svajonių pajėgos gâli būt stiprinamos. Ir tūli žmonių jos yra labai galingos. Kelias tām visai artimas. Paprastai žmogus pats savo galias silpnina. Paveikslui, meluodamas jis pats naikina teisingųjų mintių sukilmą ir taip silpnina mintių veikimą. Jâm to nedârant, jo mintis labai išigalėja. Teisingo žmogaus mąnimas yra todėl tikras milžinas prieš melâgio protâvimą. Berods ir prigimtos mąnimo gâlios kiek reiškia. Bet dvâsios jėgos, mintis, palinkimai, jausmai melâgiui nors ir po laiko tikrai silpnėja, teisingâjâm nepaliginamai stiprėja.

Labai žimiai dvâsinės žmogaus gâlios pradeda augti, kad žmogus savo mintimis, savo mąnimu, toliau ir savo palinkimais neveja tikslų, kurie vien tarnauja siaurâm asmens gyvenimui, bet kad jis siekia platesnių ir augštesnių tikslų,

kad jām nerūpi tiek jo asmens reikalai, kiek jo giminės, tautos, pagaliau visos žmonijos klausimai.

Tuomet svajonės virsta ideālais, tampa galībėmis. Žmogus nebestovi sau vienas-menkas prieš visą tikrąją, bet jis su dvāsiniu savo būviu yra susiliejęs su visu dvāsiniu visumos turiniu. Jis siekia su savo asmenibe visų esamų tikrąjų tikslų.

Ir nebeveikia tada, kaip ji vāro pageidimai, jausmai, troškimai, bet jis veikia, sekdamas diduosius pasaulio gyvenimo dėsnius. Nebelieka jis sau vienas šale visos esamybės, bet jis gyvena vienybėje su ja. Jautiasi gyvu jos nariu ir gyva jos galia. Ir nebeplaukia jo omenyje svajonės, kaip debeselės, kurios ir menkiausias vėjelio nuputiamos tai šen, tai ten, bet jos lekia kaip tiesūs galbės ir šviesos spinduliai ar šoviniai. Ira jos ligi įtrauktos į ypatingą gėlių srovę ir neša nuostabių jų reiškinius su savim. Su platesniais ir augštesniais tikslais auga ir visos viso psichinio žmogaus gyvenimo galybės. Žmogus gyvena nebe svajonėmis prieš visą tikrąją, bet dvāsinės tikrybės gėlių srityje. Ir visi jo gyvenimo reiškiniai pareina iš tikrąjų pagrindų.

Tokiām gyvenimams laipsniui pasiekti yra ypatingas dār žmogaus pasistengimas reikalingas. Jis nebūtinai tenkinties tuo savo svajonių branduolu, kurs pažįmiamas žodiu aš, bet jis turi bandyti pasijauti tuo aš, kurs visumet liekasi tuo patiu, nors

kazi-kaip kistū jo jausmū ir mintiū gyvenimas. Smėksojanti tojo ašis turi dingti ir jos vietoje turi stoties išminties, meilės ir grožės versmė. Žmogus turi numaniti, kad jo asmenybė šaknėja gilesnėse esties gelmėse, turi atjausti save esant visumos širdyje ir dvāsioje ir visumos širdi ir dvāsia esant jame. Turi tai jām tapti pati galutinė tikrąją.

Stovi jis tada viršum visų svajonių ir tikrąjų. Nebėra pagaunamas atskirū jausmū, geismū, mintiū, tikslū, reikalū, apskritai: gyvenimo būtinumū. Praranda jie jām tikrąjų reikšmę. Visa-tai atrodo jām nebe esminga, bet prasmės reikalinga. Tikrąją atrasta esties bedugniose, kūrības gelmėse. Ir praniksta jo akise skirtumas tarp paprastųjų svajonių ir tikrąjų. Abieji susilieja į vieną daliką, o su žmogumi eina kita tikrąją, iš kurios jām tenka visas svarbumas, kurs jame jautiamas.

Iškiles į tūrį savo aš, gyvendamas savo sie-loje, žmogus gyvena pasaulio prasmėje ir teikia tos prasmės pasaulio tikrąjį, be kurios jos pasilieka tik svajonėmis. Žmogaus gyvenimo ašis yra sutapusė su pasaulio gyvenimo ašimi. Ir žmogus yra tada pilnas žmogus. Visas dvāsinis jo gyvenimas, kurį nežinėliai svajotojai lengva širdim vadina svajonių perikla, yra visų galbių, grožbių bei šviesbių pasaulis. *Vidūnas.*

Lietuva kuriasi visokiū mokiklū. Ir daridama tai, atsi-
 žvelgia į kitū tautū mokiklas. Gerai. Bet ne tu-
 rētū vien pamegzdioti kitus, kiek Lietuvos padētis tai
 užleidia. Išitū taip tik skurdus atvaizdas geriau gīve-
 nantiū ir tarpstantiū tautū mokiklū. Lietuviai turētū,
 iš kitū pasimokine, savo ipatingumui, savo dvāsiai ir
 sielai atitinkant, pasiaiškinti auklėjimo ir mokiklos
 tikslā bei jos dārbo prāsme ir pagal tai kurti mokiklas
 ir jomis naudoties.

Bandisime tām šison pagrindā nors keliais bruo-
 žiais, bet platiau kaip kitur, būtent Tautos Gīvatoj, pa-
 rodīti. Gal bus tai nors tolimesniems laikāms naudinga.

Auklėjimo tikslas.

Nustatisime jį savaip. Ira apie jį berods visokiū
 žmoniū jau tiek pasakīta, kad ir visiškai savo būdu aiš-
 kindami dalikā, primisime vis dėlto, kas tūliems jau
 žinoma.

Labai svarbu suprasti, kad nereikia jaunāji žmogū
 auklėti, jeib jis taptū priemone kokio-nors žmogaus no-
 rui arba smagumui, bet ir ne daliku kokios-nors įstai-
 gos arba draugijos. Auklėjimas turētū siekti šio tikslo:
 žmogus, būdamas patios pasaulio kū-
 rības dalimi ir nariu, turētū tokiau nuo-
 latai tobūlėti ir vīkinti žmogaus gīve-
 nimo prāsme.

Neturētū auklėjimas žmogui užmesti kokī-nors tikslā,
 bet siekti jame, jo asmenībėj esantiojo. Be abejonės
 žmogus yra užgimes ir auga, kad taptū pilnu žmogumi.
 Auga jō kūnas, bet auga ir psichinē jo

gīvībē, tai esti jausmū, linkimū, ūpū, mintiū skai-
 tius ir galia, bet auga pagaliau ir žmogus
 pats, reiškia jo dvāsia-siela. Auga visa-tai iš kūri-
 bos vālios ir gāliū. Turētū tai būti savaime supran-
 tama. O ta valia ir tos gālios apsureiškia ir žmonėmis,
 kurie gamina žmogū ir veikia augantįjį, šelpia arba
 smelkia jo augimā. Neatsižvelgdami į sântikī auklėtojo
 su kūribos valia ir galia, kalbame apie žmogaus dārbā
 ir vadiname jį auklėjimu. O reikia kūribos vei-
 kimā aiškiu dvāsios žvilgiu atboti ir tām veikimui
 prisidėti, dirbti su juo iš vien, gražiausiu su-
 tarimu.

Galimībē tām neteikia mokslas apie auklėjimā. Ira
 jis berods naudingas. Vienok auklėti kitus žmo-
 nes tegalēs visumet tik tasai, kurs
 stengsis savo asmens gīvenimu šiame
 pasauliye vīkinti žmogaus prāsme. Ir
 kiek jis pats pakils, kiek jis savo asmenībėje stiprēs,
 tiek jis palies kitus, tiek jis juos galēs gelbėti prigim-
 tame jū pasistengime: tapti žmonėmis.

Iš žmoniū turētū kas dienā daugiau reikšties, kas
 teisinga, gera ir gražu. Tām yra kūribos gamintos ipa-
 tingos gīvatos, atskiri gīvenimo skrituliai, ipatingos
 gīvenimo pādētis, būtent šeima ir tauta, pagaliau pati
 žmonija ir visas pasaulis. Seimoj žmogui tenka kūnas ir
 psichinio gīvenimo pradia. Seimoj tuopasieka
 žmogū gamta su visais savo skīriais,
 bet ir-gi pirmieji žmoniškumo spinduliai,
 ir sušaukia atitinkamā jo gīvenimā.
 Ir taip tad vaikas atneša savājį į šeimā. Pasidāro jos
 dalimi ir didina bei augstina visokiu žvilgsniu šeimos
 gīvibe, tvirtina sântikius tarp šeimos nariū ir sântikius

tarp žmogaus ir gamtos, kurie jām užgemant jau užmezgami. Iš Seimos jaunasis žmogus auga ir gimine ir tautai. Ir tapdamas tautos dalimi, jis pasitinka ją ir jos veikimui ir vėl jai teikia save.

Visa-tai auklėjimas turi atboti. Turi rūpintis, kad Seima ir pati tauta ir su ja visa gamta kuo-daugiau reikštų vaikui ir kad vaikas kuo-geriau savo augimu savo asmenibe teiktų Seimai, tautai ir žmonijai.

Mokiklos tikslas.

Mokikla yra auklėjimo priemonė, ne dalikas savo tikslo. Jos uždavinis yra gelbėti. Ji užvaduoja Seimui, tautai ir visai žmonijai. Ji turi būti ir talka visų auklėjimų gėlių, priemonių ir pastangų.

Savo rašte: Tautos Givata, kalbėjau apie dirbiklę ir šventiklę šale mokiklos. Bet ji turi įpatingai reikšmę. Ir namai ir visa ištaiiga turėtų būti kaip koks visų auklėjantių jėgų branduolas, iš kurio vaikas ištatomas, jeib kūribos valia jame pilnai įviktų. Bet to branduolio gėlios turėtų reikštis ne vien vaikams, bet ir užaugusiems. Vaikams mokikla turėtų būti ir darbikla bei šventikla, o visai apilinkei palaikyti visumet auklėjimo reikšmę.

I mokiklę turėtų eiti takai iš Seimos, iš tautos, iš žmonijos, iš gamtos, ir antraip: iš mokiklos gamton, Seimon, tauton, žmonijon. Tai reikšia, mokikloj vaikas turėtų pasitikti su gamta, su tauta, su žmonija, geriau atjausti Seimui, visai givibe giliau kvėpuoti. I mokiklę iėjes, vaikas turėtų givėsnį gyvenimui patirti, turėtų būt pagautas galingesnių jėgų. Šviesos, džiaugsmo, givumo vieta būti, tai mokiklos tikslas. Ir tuo ji tarnauja auklėjimo tikslui.

Todėl visa turėtų atroditi, kad mokikla yra pavizdinga žmogaus buvimo ir jėgų vieta. Žmogaus reiškiniai, kaip jie pastebimi moksle, mene ir doroj, turėtų mokikloj visai aiškiai veikti. Oras, šviesa, grindis ir lubos, didumas ir sienos, visa turėtų apsakiti, kad tše žmogaus dvasia-siela viešpa-tauja.

Kad tik nė vienas nepamanitų, mokikla esant ištaiiga kai-kurių knigų turiniui vaikams ikalti. Visai nuodėminga yra tokia nuomonė, ir atitinkamas dārbas yra statiai vaikų dvāsios ir sielos slopinimas. Knigos gėli būti vartojamos mokikloj, bet ne tām, kad jos taptų vaikams žinomos, bet kad vaikas prieitų dālīkai, apie kurį jos kalba. Ir vėl ne taip tik iš tolo. Daliko galia, kuri žmogaus galias žādina, turėtų vaikui tarsi prisunkti. Nėra tai jau savaimė suprantama. Apsisaugokime! Knigos nėra auklėjimo tikslas, bet priemonė. Jos gelba pasiekti mokiklos tikslai. Bet pastebėkime, kad tasai vien tarnauja auklėjimo tikslui.

Vėl gi mokiklos siela bus mokitojas. Juo (per jį) turi visos auklėjimo gėlios pasiekti vaikui. Jis turi atstovauti tėvui-motinai, o ir tautai bei žmonijai. Visų žmonių pavadinimui jojo yra įpatingiausias ir svarbiausias. Kad tik ne pasirinktų šio dārbo nė vienas, kurs nesistengia augti žmoniškai, tapt kasdien teisingesniu, geresniu, malonesniu, visame galingu, kas gera ir kilnu, ne žiūrint iš tai, kad jis pats viso-ko žinotų ir galėtų, kiai mokinti turi! Svarbiausias jo dārbas bus tai, kad jo siela pasiektų vaiko sielai ir ją žadintų. Tiktai pats su siela augdamas, mokitojas galės auginti ir auklėti. Jis turi tiesiog spindėti visokiomis kilniomis gėliomis. Neturi būt silpnu,

minkštu, suglebusiu. Save teikdamas kitiems, jis turi jiems būti mīlimas bitiulis, draugas, bet ir viešpats.

Daug ėra rašėta apie mokėtoją ir kaip jis veikti turėtų vaikus, juos auklėdamas. Bet reiktų pirm viso suprasti, kad visi pedagogikos mokslai tėra bejėgie primetami dalikai, kurie, bėdai esant, turi užtekti. Bet auklėjimo galia ir galėjimas pareina iš paties žmogaus, kuomet jis pats ėra augęs ir gėvas savo dvėasioje-sieloje.

Geriausias mokėtojas bus tobėlasis žmogus. Bet tiktai metė tūkstantiuose ir žmoniė milionuose randasi vienas tobėlas. Bet tobėlibėn žengiantiė gėli būti daug. Kiekvienas žmogus tokiėm žengimui ėra pasauktas. O mokėtojas, kurs skiria savo ėmziė auklėjimui, tuo ir tėtia ėra pasirėzes siekti augėtesnio žmoniškumo.

Vadinu mokėklė, kuriė turiu akėse, Tautos Mokėkla. Manau, kad ji viduriniėm tautos sluogsniui, tai esti svarbiausiajai jos dėliai, turėtė padėti tapti žmoniška. Be pirmutinio mokėklos dārbo ji turėtė atlikti ir tolimesnėji. Turėtė suteikti tiek pagėlbos jaunajai kartai, kad ji gėlėtė pati žengti tolėn, vėkindama tautos gėvėtojų žmogaus prėsmė. Gymnėsei ir atitinkamoms mokėkloms lieka žmogaus priruošimas speciėliėms žmogaus, pav. mokslininko, takėms. Tautos Mokėklai reikėtė siekti vien apskritai to, kas iškilusiojo žmogaus ėra pažėmė.

Tautos mokėklos tikslas todėl bus tas, jaunuosius tiek išaugint, kad žmogus prideriantiai sėntėkiuotė tautos gėvėtos apskritėji su žmonėmis ir su gamta, kad kiekvienas dalėvautė jė gėvenime kaip žmogus, tai esti: gėvai atjausdamas augėtė žmogaus vietė tėvėnėj, ir atitinkamai ėneštė savo gėvėbe ė tautos gėvėtė, jė tuo tvirtindamas ir augėtindamas. O dār šis: Mokėkla turi mokiniėms pra-

verti galėmėbe, priimti jė auklėjantias tautos bei tėvėnės gamtos ir pagėliau nors apskritai ir patios žmonijos galias.

Mokėklos dārbas.

Žmonės mėsė laiku pradeda susiprasti. Aiškėja jiems, kad mokėklos toli nukrėpusios ėra nuo savo tikslo, tėpusios mokslo kalimo ėstaigomis. Mokėklos dārbas buvo suskiles ė nesuskaitomas skevėldras. Nebebuvo ir šiandien dār nėra sėrėšio tarp jė ir tarp jė bei augantio žmogaus. Nebezinoma, kėm šio ir to išmukt reikėtė, jeigu nėra jėm regimos naudos. Bet dabar stengiasi ėseiti iš tokio nesupratimo.

Senovėj ir ėmziėvidėji būdavo kitaip. Todėl žmogus ir pasilikdavo tvirtesniu ir galingesniu vienetu ir nesubėrėdavo ė nesuskaitomus interesus. Kalbėdavo apie tri- ir ketvirkelė. Kė jie reiškia, reikėtė gerai apmastėti. Šiėn to nedarėsime.

Bandėsime mokėklos dārbe ir „mokslo“ šakas suprast vienu žvilgsniu, iš patios auklėjimo prasmės.

Žmogus użgimimu ėzengia ė šė gėvenimė kėrėbos vaisiumi. Ir jis auga, kaip mėtome trejopu būdu. Bet kartu jis, jo dvėsia-siela, išlengvo viršė gauna tarp daigtė ir, apskritai, dalėkė šio pasaulio, jis viešpatauja savo asmenėji ir ėneša ė pasaulė savo gėvėbe, savo jėgas, save pėtė.

Patsai žmogus iš prigimties, tai esti, kėrėbos nešamas, visa-tai vėkina. Bet pasaulis su savo turiniu jė dār ir pasitinka ir jė augina bei stiprina. Svarbė tšė šie veiksniai: negėvoji gamta, augantioji, gėvoji arba psichinė ir pagėliau žmoniškumas. Ir žmogui reikė tas veiksniė kuo-daugiau, kurs jė galingiau pasieks.

Apskritai imant, šeima ir tauta, namai bei šalis gimusiėm žmogui teikia pasaulio turinė. Užvaduoja visa

tai mokikla, kurioj, kaip sakita, Seima ir tauta, namai bei Salis savo jegas turetu sukaupti.

Vaiko augimo Selpiantis darbas.

1. Vaikui izengus i mokikla, reiks visumet i jo kûnâ atsižvelgt. Ligšol rodës, kad ne daug tse galës mokikla padariti. Bet dabar jau nuomonës kuone visame pasaulyje apie tai ira kitusios. Mat, suprasta, kad „kultûros“ žmonës nezino nei tikrai maitities,*) nei apsitaistiti, nei gulëti, nei giventi.

Todël mokikla titia tuo turës rūpinties ir gâl net Seimos givënimâ pataisiti. Lietuvoj tai ipatiai reikalinga. Daznai laikoma mësã geriausiu maistu. Vaikams nereikëtu lig 7-mt. duoti mësos vâlgiti. Rūpinties reiks ir avaline ir apsilkimu. Mokikla turës daug pataisiti, viriausiai gâl vaikus apsaugoti nuo kûno sugadinimo. Vaikai ir per juos tëvai turëtu suprast, kas kûnui reikalinga. Turëtu paveikslui suzinoti, kad kûno oda reikalauja oro ir saulës spinduliû, kad kûnas turi būt maudomas ir mazgojamas, ir tt.

Žinoma, mokitojas pats turëtu visa-tai pazinti ir tuo savo žinojimu giventi. Pats turëtu vâlgiti bei gerti ir apsitaistiti kaip žmogui prideria, neturëtu būt ëdikas, girtuoklis, neturëtu mësos ësti ir alkoholo riti, neturëtu būti modos vergas, kaip tuo daznai moteros būva.

Nereikalinga vaikams titia hygieinos mokslo teikti. Kasdien turëtu gâl ketvirdalis ar pusë valandos tam būt skirta, kad mokitojas patirtû, koks vaikû kûno šva-

*) Apie gerã mitimã mano jau senai rašita. Bet mūsųose në tûli giditójai nezino, kas tse gera. Skaitikime tik Amerikietio Alfred W. McCann knigã: The Scienu of Eating dabar i Vokietiu kalbã išverstã: Kultursiechtum u. Säuretod. Dresduose išleido Emil Pahl (36 M.)!

rumas, ar rankos, kojos mazgotos, nagai valiti, ar apskritai vaikas švarus, kaip apsitaisës, kã vâlgës; o prie tokiû mëginimû pasakiti savo pâstabas. Bûtû tos pâmokos greittiau prâtinimai prie tinkamosnio mitimo, vilkëjimo, avimo, sêdëjimo, ëjimo, stovëjimo, ir tt.

Labai svarbus šis mokiklos darbas vaikams kaip ir mokitojams. O kur jis dâromas — Lietuvoj — ir kitur? Tûliems gâl atrodis tai niekingas, ir bereikalingas laiko praleidimas.

2. Daugiau mokikla galës padariti psichinës givãtos augime. Ira ta givata dvilipinë. Bet paprastasis mokiklos darbas lig mūsų laiko atsižiurëjo beveik tik i vienã dâlî, būtent i mintiû dauginimã ir kas su tuo jungiasi. Kad tai ira netikës darbas, ir šiandien tik keli temãto. Vaikui reikia patirimû teikti, ne žodiû kãlti, mânant, tai mokslas. Tuomet teauga visa psichinë givata.

Vaikas turi daug regëti ir girdëti bei just, bet ir ragauti bei uzuosti. O ne tiktai ant greitûjû, bet pilnai, givai. Visa, kã vaikas mãto ir girdi, dâr „paaiškinti“, ira tik antros eilës dalikas. Ir be jo gâlima pradioj apsieiti. Iš tû patirimû vaikas pasidaris visokio turinio savo omenij, ir taip augs psichinë jo givata.

A. Mokikla suves vaikã su gamtos veikimais, su jos elementais: su oru, ugnimi, vandenimi, zeme, jos rûšimis ir jos formomis, su padairios atrodimu, su augmenimis ir givuliais, su žmogumi (!) ir jo givënimu ir ives pagaliau i erdvës ir laiko prãsmë, i jos kitimã, ir apskritai sužadis esties nujautimã.

Paprastieji mokslai turi visiškai kisti. Žmonës nebenumãno, kad jie iš visû savo patirimû pasidãro i v a i-

rus sâvokû rîšulius ir juos vadina gēografe, fysika, ir tt. Daug reikalingiau îra, ne tû sâvokû rîšulius uzsikrauti, bet gamtos îspûdius patirti. Todël, paveikslui, gēografê turi bûti gamtos mokslu, bûtent jos visatos îspûdio, apskrities padairos, kuri akimis pastebima, patiriama. Gâl tûliems bus veikiau suprantama, sâkant: padairos îspûdis suteiks vaiko akims šalies dvâsiâ!

B. Kalbu berods apie îspûdius, o noriu, kad nesikištû per anksti sâvokos, o kur tû nêra, kaip paprasta vien zodiai. Bet nêra tai jau pats norimas dalîkas Mokslas apie augmenis jau nebeturi tenkinties vien paprastais augmens îspûdiais, jo atrodîmu, jo lîtimi, varsomis ir kvapu bei skoniu. Vaikas turi atjausti naujâjî esties skiriû, kurs augmenim atsiveria, aktyvâ prinsipâ, kurs augmens lîtai statît formuoja materiâlâ.

Nêra tai dalîkas „augsto mokslo“. Eina tše kalba vis dâr apie îspûdius. O vaikai jîems labai îra prienami. Jie gîviau negu tûli mokslininkai nujautia augantiû dalîkû augimo principâ ir kalba apie augmenis kaip apie asmenîbes. Tik nesakîkime, tai anthropomorfismas! Ira tasai pâdaras neaiškaus gîvenimo supratimo. Kas augmens îra esmê, tas î nesugadîto proto vaiko jusmâ padâro sâviško dalîko îspûdî. O tat augina psychine vaiko gîvâtâ.

C. Kitas dâr dalîkas bus gîvulija. Iš jos turi tekti vaikui tas îspûdis, kurs pareina iš gîvulio esmês. Gîvulis nêra daigtas, kurs regimas šale kitû daigtû, bet jau pati psychinê gîvîbê. Ir toji pasieka vaiko jusmâ. Tik reikia saugoties be to pasiekimo vaikui kâlti zodiû, kurie teikiâ neva mokslâ. Psychinê vaiko gîvîbê turi augti. O jî auga ne su zodiais, bet su tuo

gîvumu, kurs pasidâro su patirtu îspûdiu î jusmâ. I gîvulius vaikas turi ziûrêti kaip î kito gîvenimo skîriaus reiškinius.

Ir jis tai dâro savaime. Tik nereikia vaikâ „mokslu“ kvailinti, nereikia uzmušt jo jutimo gâliâ, kuri nerišta prie vieno antro orgâno, paveikslui, prie akies arba ausies. Ir nereikêtû praeiti pro šiâ pâstabâ, tarsi jî nieko nereikštû. Mês turime daugiau atboti jutimo ir jautimo svarbumâ psychinês gîvâtos augime. Jusmai ir jausmai daug daugiau reikia gîvenime negu kitas psychinês gîvîbês reiškinis.

Suprantama, kad toliau ir reikia „mokslo“, reikia mintiû, îsivaizdâvimû ir sâvokû. Bet îra tai jau tolimesnê mokîklos dârbo dalis.

Priminti reikia šison dâr ir tai, kad visas šis îspûdiû parûpinimo dârbas turêtû pasistengt vaikâ î sârîši suvesti su artimiausiaja gamta, jeib jis su ja suaugtû ir taptû ne vien tautos, bet ir têtvinês dalimi, ne vien ørdvêje, bet ir laike. Ištikrûjû jis tokia iš pat pradios îra. Bet svarbu, kad jis tai kas dienâ gîviau atjaustû ir îsigîventû î artimâjâ gamtâ ir istorê.

D. Nesuliginamai daugiau negu gamta reikia psychinês gîvâtos augimui žmonês. Ir žmogus su savo asmens gîvumu îra gamtos dalis, îra augmuo ir gîvulis. Bet psychinis jo sâmonês turinîs îra labai daug didesnis uz gîvulio turinî. Šis tai ir turi pasiekti vaikâ.

Žmogaus kûnas ir jo gîvîbê, psychinis žmogaus gîvenimas, ir pagaliau pats žmogus, bûtent dvâsia-siela, turêtû vaiko bûti patiriama ir jo îpatingume pajautiama. Daug, paveikslui, tâm reikš, tiriant veidus su visokiais apsireiškimais. Bet ir tiriant visâ žmogaus pavidalâ, toliau žmogaus dârbus, padârgus, veikimus.

Už visa daugiau derės psichiniâm vaiko augimui visa, kas yra paties žmogaus atspindinīs, būtent mokslas, menas, dora. Visû šiû žmogaus reiškiniiû pasieka vaikus lengviausiai menas. Ir jis daugiau reikš psichinēs givâtos augimui negu kita-kas. Pirma reiks rengimu menu naudoties, būtent plastika, toliau statības ir toliau vaizdû menu. Netrukus ir girdimas menas, būtent giedojimas, dainâvimas, mûzika, turi vaikâ veikti. Pagaliau pasieks jî ir vaizduojamas menas, būtent poëzis.

a) Vël labai svarbu, kad vaikas sântikiuose su menu, kurs gamintas namuose, têviskêj, kad tše pamatis dirbtas figûras, statitas koplîteles, dievnamius, rûmus, vaizdus, kad pasidžiaugs žmoniû dainomis ir giesmêmis, išgirs tautine mûzikâ, ir patirs Lietuviû poëzî. Atboti reikia, kad vaikas turi būti nesuvedamas su matêriâlo ispûdiu, bet su tojo reikšme ir prasme, tai esti su îdea, iš kurios forma gimsta, šiaip jis pasiliks meno nepasiektas. Jo jausmas, jo vaizdâvimo galia turi sujusti, ir vaikas turi pakiles galêti tarti: gražu!

b) Su menu susiriša ir pažinimas visokiû irankiû, padârgû, kuriuos žmogus gaminasi. Toks pažinimas labai daug reiskia psichinio gyvenimo augimui. Ipatiai, kad prisideda jû vartojimas ir tikslo supratimas.

c) Dora tad bus antras dalikas, bet ne menkesnis, psichinei givâtai auginti. Bet reikēs tše tenkinties atsiminimais. Vaikas gyvena šeimoj, têvû prieglaudoj ir broliû seserû draugioj. Jâm reik givai atjausti, kâ têvai jâm reiskia, kâ jâm teikia, kas to reiskimo ir teikimo versmê. Toliau tad ir turēs numanîti kaimo, vietovês giventojû sântikiû prâsme ir îaugti î juos ir î

pâtiâ tautâ. Draugingas žmoniû sântikiâvimas ir gyvenimas visû lâbui turi jame tapti givu jo sâmonês turiniu.

Tas turinīs turi nuolat būti gaivinamas tû ispûdiû, kuriuos dâro î vaikâ mokîtojo ir kitû mokiniû pasielgimas. Sirdingumas, teisingumas, tvirtumas, neminkštumas, susivaldîmas, tarnâvimas, lenktinâvimas visame, kas gera, kantrumas, sielos kilnumas, žmogaus gerbimas, skaidrus linksmumas, tikras, išmintingas veiklumas, visa-tai turêtû vaikas iš mokîtojo patirti. Ne, kad mokîtojas aiškintû, kas, paveikslui, kantrumas yra, bet kad jis kantrus būtû, ir teisingas, tvirtas, ir tt.

Visame mokîklos gyvenime mokîtojas turêtû nuolat ai akîse turêti, kad jis turi tikslingu bûdu auginti psichine vaikû givâtâ. Niekumet neturêtû manîti, jog bausme jis pataisîs vaikâ. Bausmê yra neigiamos prasmês, bet ne teigiamos. Ji pabaïdo gâl netikusius apsireiškimus, bet nesušaikia reikiamuosius. O tai kaip tik yra mokîtojo uždavinīs.

d) Pagaliau ir mokslas turi auginti psichine givâtâ. Paprastai vaikui iš pat pradios brukamas mokslas. O tai apkreipta. Reikia suprast, kad vaikas, patekes po ispûdiais, pats jau dirba kaip mokslininkas, tai esti dirbasi visokiû isivaizdâvimû, mintiû, sâvokû. Ir tûli mânô, reikiâ jî apsaugoti nuo neteisingai pasidâriusiû, tarsi „mokslas“ jau vien teisingas mintis gamina. Svarbu pirma, kad vaikas kâ patirtû, tada, kad jis tâ tvarkitû savo dvâsia. Bet kol vaikas ne pats priaugæs yra tokiâm tvarkimui, nereikêtû statiti jî î užbaigtâ tvarkâ.

Galutiniû gyvenimo mîsliû išrišimui reikia vien naudoties vaikû dvâsios-sielos klausimais, bet î jas neatsakiti taip, kad būtû užmušamas vaiko ieškojimas,

bet pastiprinamas ir patenkinamas. Augštesiausias mokslas turėtų būti vaikų patių gaminamas.

Pastebėsime dar ir tai, kad mokslas neturėtų bandyti vesti vaikus tuojau specialiai mokslininkų, bet gyvo gyvenime stovintio žmogaus takais. Taip, pav., fizikoj ir chemėj reikėtų bandyti susekti kasdienio gyvenimo dalikus. Taip ir kitose mokslo šakose. Bandimai arba expērimantai yra mokslininkų darbeliai-prasimānimai sāvokoms ir dēsniāms gamint, ne gīvām patirimui.

3. Svarbiausias auklėjimo rūpesnis yra vaiko dvāsios-sielos augimas. Mūsū laiku vos-ne-vos numanu, kas tai galėtų būti. Ir sunku paprastām žmogui trumpai tai išdēstīti. Bet gal vienām-antrām kiek sušvis, sākant: Kūno ir psichinės gīvatos augimas didina sāmōnēs turinī, dvāsios-sielos augimu sāmōnē šviesėja ir platėja. Ir žinotina, kad kiek ji šviesesnē, tiek naujo turinio ji gāli priimti. Pro tamsesnē sielā toks turtas praplaukia nepastebētas, nepriimtas, tarsi neesamas.

Dvāsia-siela auga paliesta augusios ir augantios galingesnēs, šviesesnēs dvāsios-sielos. Kitaip sākant: žmoniškumas gīvėja viename žmoguje, sužadintas kito žmogaus žmoniškumo. Nesukeiskime tai su proto augimu! Priklauso tai tām, apie kā kalbėjome. Ši šon dalikas kitas. Ir jis reikalauja iš mōkitojo daug daugiau negu žinojimo ir supratimo. Kā aiškinome apie doros patirimā, palietia jau ir ši klausimā. Vaikas turi mōkitoje patirti žmogaus esmē, visā žmoniškumo kilnumā, turi patirti, kad tai yra visiškai kitas dalikas negu kūnas ir psichinė gīvata. Nauja esties sritis su ja jām atsiveria.

Žinoma, vaikas turėtų tikrāji žmoniškumā jau iš tėvū pažinti. Gaila, kad tai ne dažnai yra. Bet nors mōkitojas turėtų teikti vaikāms ši patirimā. Ira tai šventa jo pareiga. Kad tū tik visi mōkitojai atjaustū! Tuomet augtū vaikū dvāsia-siela kaip žolėlē saulėje ir apreiktū visas žmogaus kilnības.

Draugaudamas su mokiniāis, mōkitojas savo dvāsia-siela turėtų nuolat tai žādinti jū asmenībēs branduolā, jū žmoniškā jā esmē. Būdamas pats sieloje gīvas, šviesus, tvirtas, skaistus, jis jū sielas gaivintū, šviesintū, stiprintū. Negālima tai mokslū. Jis tik didina psichinę gīvātā. Švietimas reiškia daug daugiau. Visais mokslais, kiekvienu žodiu, veikimu ir darbu, net judėjimu ir mostelėjimu turi reikšties dvāsia-siela ir žādinti vaiko dvāsios-sielos gīvībē.

Labai atbotina, kad nebūtū priešingai dirbama. Nēsa paprastai tai dāroma. Ir taip sākant doras mōkitojas tamsina nenoroms vaikū dvāsia-sielā. Perdaug pasirūpindamas kūno ir psichinę gīvata, jis sielā visai īminko ījas. Ir vaikas pripranta save skaitīt kūnu arba geidiantiu žmogumi ir mintiū audeklū. Iš prigimties jis to nedāro.

Todėl svarbu, kad jau anksti mōkitojas leistū vaikui pastebėti savo kūno ir psichinī gyvenimā. Nēra tai išaugusio žmogaus dalikas, kaip dažnai tikima. Išauges žmogus paprastai save yra pamiršes. Vaikas save dar aiškiai atskiria nuo psichinės savo gīvatos. Ir jām reiks uzduoti jausmus, palinkimus, geidulius, mintis, vaizdāvimus pastebēt. Tik dėl meilēs nekalbēt arba mokinti šiuos dalikus mokslininkū jargonē. Ši šon svarbu vien yra, kad vaikas liktū atskiras nuo psichinio ir kūno gyvenimo ir neprasirastū

ja me. Nēs tuo jis silpninamas, mąžinamas. O jis turi augti.

Vaiko išigalėjimo šelpiantis d̄arbas.

Ir augimu vaikas išigali šiame pasaulyje. Bet ĩra jis tše maziau aktĩvas; sakĩtiau pasĩvas, jeigu ištikrũjũ koks-nors žmogus ar gĩvis galėtũ bũti ir akies mirksnĩ visiškai pasĩvas. Net mirdamas jis aktĩvas. Mirti ĩra taipojau veikti. Tik tai nepastebima ir nesuprantama. Žmonės ĩra labai aklyje.

A a) Pirmuoju šios rũšies uždaviniu bus vaiko kũno miklinimas. Suprast reikia, kad tai nēra koks kũno minkĩmas. Vaikas pats, vartodamas kũnã ir jo narius, jĩ pasidãro tinkamesniu ĩvairiems tikslãms. Jau iš mazũ dienũ vaikas pats miklinasi, jeigu tik ųeima ĩra gĩvĩbės skritulĩs o ne žlugimo sũkurĩs.

Šio dalĩko žvilgsniu svarbu, kad kũno dãlĩs, ĩpatiai dirgsnĩs, timpos ir raumenĩs veiktũ, kaip liepia judėjimo dēsniai. Paveikslui, kad rankã keli, kad paeiliui veiktũ raumenĩs iš petio, iš alkũnės ir pagaliau iš nãrio. Taipjau turėtũ judėti ir kojos. Bet gymnastika ĩ tai vos-ne-vos pradeda atsiziũrėti.

Labai svarbu, kad vaikas išmoktũ ir kaip reikia kvėpuoti ir kalbant kvapu naudoties. Palĩginamai labai daug vaikũ visiškai negerai kvėpuoja ir balsã išduoda. Tše reikia bũtinai visus vaikus mokĩti. ĩpatiai sveikãtai tikras kvėpãvimas labai reikalingas.

Tolimesnis žingsnis ĩra tas, kad visi judėjimais susidėtũ ĩ tikslingã veikimã. Maziau ar daugiau žinodami, žmonės taip veikia savo dar-

buose, bet daugiau d̄ar žaismuose, imtĩnėse, sporte. Rankos ir kojos, bet ir galva bei liemu turi susitaikinti vienãm tikslui pasiekti. Visos kũno gãlios tuomet bũtũ jãm skiriamos ir žmogaus vãliai paduotos.

Ir d̄ar tretias dalĩkas gãli bũti siekiamas. Iš senũ laikũ pazĩstami visokie žaismai arba laigĩmai, kurie kũno judėjimu apreiška ĩpatingã linkimã, jausmã ir apskritai pakilusĩ ũpã. Žmogus tarsĩ visã savo gĩvĩbe subranduoluoja pasijutime o visas kũnas su jo nariais naudojamas tãm apreikšt. Dera tãm visokie laigĩmai arba kaip ir sãkoma: ųokiai.

Daug reiška tše ir skirtumas abiejũ žmoniũ lĩtiũ. Vĩriškasis savo bũdu, motriška vėl savo susikaupia savo pasijutimã, supina su kũno judėjimu ir taip antrãm teikia tikrã patĩrimã. Tame visas laigĩmo (ųokio) gražumas ir svarbumas. Kũnas visiškai paimtas po psichiniu gĩvenimu. Bet kũnas miklinamas. Ir pasidãro žmogaus priemone jo asmenĩbės savĩbems ir turiniui nešti ĩ pasaulĩ.

b) Kitas dalĩkas, kurs auklėjimo atbotinas, ĩra atskirũ nariũ miklinimas atskiriems d̄arbãms-veikimãms. Akĩs turi išmokt gerai visa pamatĩti, parimt ant rėgimo daigto, kol nebus ĩspũdis pilnas, visi skirtumai lĩtiũ ir spalvũ pastebėti, ausĩs prãtinties garsus atskirt ir jũ sãntĩkius pagaut. Taip ir erdvės bei laiko, esimo ir judėjimo prasmė bus vaiko patiriama.

Kitas d̄arbas bus rankũ miklinimas. Vaikas turės išmokt visoko minkĩt, lipdĩt, ir tt. Tada ir dirbti ĩrankiais ir kã drozinėt, piaustĩti, karpĩti, rantĩti, nupiešt. Svarbu, kad abi ranki bũtũ prãtinami. Dirgsnĩs ir smãgenĩs auga, tvirtėja.

c) Vienas svarbiausių darbų bus rąšimas. Ir jām reikėtų abi ranki prātinti. Bet kairė turėtų rašyti savo būdu ne kaip dešinė. Prisdės tše ir skaitimas. Su juo susijungs gero tarimo mokinimas, gāl ir kalbėjimas. Tik tām svarbus bus psichinio gyvenimo turtėjimas. Kurs viduje gīvas, kurio sąmonė pilna turinio, tas galės ir daug pasakėti. Bet prātinti vaiką vis gi reikia. Mokėtojas turi akīse laikėti ne vien, kad vaikas būtų miklintas rąšime ir skaitime, bet kad jis tuo apsireikštų ir apsireiškimā priimtū.

Dār kartā ir šišon pasakīsime, kad gerai tart išmokyti, reikalinga, kad liežuvis, burna, gerklė, plautiai tinkamai būtų vartojami. Žmonės visai kalba, tik neaiškiai, negraziai, nevartoja nariū, atbodami judėjimo dėsnius, ir kalba dusliai, smaugia žodius, vāro balsā per nosi ir kitaip dār.

d) Tolimesnis kūno miklinimas jau turės siekti technikos ir meno darbū. Be to miklinimo nei vieni nei antri nepaviks. Tik nereikėtų pamānėti, kad tuo miklinimu menas gimsta. Menas yra dvāsios-sielos reiškinis. Ji tur būti augusi ir kūnas miklintas, tuomet gāli būtų gaminami meno veikalai.

B a) Tokiu būdu tai žmogus įgija visokiems darbams tinkamā kūnā, ir jis išmokyta jį valdėti. Bet ne užtenka tai. Žmogus turi ir valdėti psichinę savo gīvātā. Jis turi pasistengti būti viešpats visokiū linkimū, turi pasilikti galėti rimtu, kad jis juokina mas, ir tvirtu, kad skausmas vertia verkti, nesekti sukilusiojo geismo, nepasielgti kaip ūpas liepia.

b) Bet ir turi suvaldėti mintiū plaukimā: turi išmokyti parimti prie vieno daliko. Visā savo sąmonės turinī vaikas turi galėti savaip tvarkėti ir

dėmesī kreipti į tai, kas tuo akies mirksniu svarbu, kas pastebėti būtina. Pagelbės šiām pasiekti paprastasis mokslas. Vien reikės, kad mokėtojas galėtų pritraukti vaiko dėmesī.

Tik negālima tuo tenkintis. Vaikas pagaliau neturi būt patraukiamas minties arba išpūdio, bet savo pasirinkimu valdėti savo dėmesī, turi išmokyti kaip kām reikalingas tai vienām, tai antrām dalikui visiškai pasišvesti; turi net išstengti savo sąmone savo noru iškelti iš vienos psichinės gīvatos srities į kitā; turi visai laisvai gīventi tose sritise kaip tikras jų viešpats.

c) Prie to reikės išmokyti vienā antrā minti ilgai palaikėti omenīj, kol nėra įgijusi gana gīvumo. Tām išmokyti derės pasistengimai gerai į bet-tokį daigtą išsiūrėjus, akis tad užmerkus jį gīvai su visais jo mažmožiais vaizduoties. Pagaliau vidaus vaizdai turės atrodėti tarsi dalikais šale ir toli žmogaus.

d) Kitas kiekvienām žmogui labai reikalingas dalikas bus išmokyti nujausti esamū dalikū esmę ir reikšmę ir-gi būsimus įvikius. Paprastai žmonės, īpatiai moslininkai, papeikia žmogū, kurs seka savo nujautimā. Sākę: ne jausmai, bet protas turīs žmogaus veikimā valdėti. Tokiame pasakime tūno tikras nežinojimas. Jis visiškai tiek jau vertas, kaip kad kas sakūtū: Reikia akis užmerkti ir rankomis tiupinėjant darėti savo dārbus ir surasti keliā; ākis, mat, tik iš tolo teparodo daigtus. Nujautimā, ir īpatiai jām paklusti, reikia auginti. Taip iš lengvo žmogaus dvāsios žvilgis šviesėja, ir jis kitaip stovi visame gyvenime, išauga iš — aklibės. — Su tokiu nujautimo auginimu ir paklusnumu auga ir sąžinės aiškumas.

e) Toliau labai reikalinga, kad mokytojas gelbėtų vaikui jo varge su savo geismais, linkimais, troškimais, ilgesiais. Reikia ethikos „pamokū“. Bet ne, kaip tai gâl vienas antras mokslo žmogus pamanitū. Vaikui sukilanti klausimai turi mokytojo būti atsakomi. Geriausias tām būdas bus vėlesniais laikais, kad vaikas parašis savo klausimą, savo rūpesnius ant laiškeliu, o mokytojas jį tai atsakis. Nežinos kiti mokiniai, kas klauses. O tikru mokytoju visi pasitikės. Gâl kartais ir vienas antras titia su savo reikalais-vargais kreipsis vienas į jį.

Bus tai gâl svarbiausias mokytojo darbas. Toli berods jis stovi nuo to, kurs šiandien praktikuojamas. Bet iš to ir matit, koks netikslingas mūsų dienų auklėjimas yra. Svarbiausieji dalikai lieka visai neatboti. Neatsimenama, kad norėta, jog žmogus vaikuose išsigalėtų ir viešpatauti šmoktū savo asmenyje.

f) Svarbu, pagaliau, kad visas žmogaus asmuo su visais jo gyvenimo skiriais pareitū po žmogaus centro, po jo asmenybės esmės valdīmu. Visus išpučius, jusnims prieinamus ir vien nujautiamus, žmogus turi pastebēt, visus patirt ir jį visa atsakit iš giliausio savo vidaus. Tikru ir tvirtu vienetu jis turi tapti.

C) Situ vaiko dvāsios-sielos tvirtėjimu, situ jo viešpatavimu savo asmenyje bus pasiektas ir kitas dar dalikas. Žmogus save iš pasauli su visomis augstomis savo savibėmis.

Tūliems rodos, kad jį tai mokikla atsiziūrėti negali, būk jos uždavinis teesās vaikā priruošti gyvenimui. O taip nėra! Tikrai nėra! Kaip vaikas auga, taip

ir i auga jį šį gyvenimą ir save jį išneša. Auga su kūnu jį žmonių skaitiū. Ir mes klausime: Ar su juo išneša ir daugiau sveikumo, givumo, grozės? Ar šeima, giminė, tauta ir pagaliau žmonija gali dziaugties su juo didėjusi? Auga vaikas su visokiais jausmais geidimais, mintimis. Ar jis išneša su jomis, kas kelia, šviesina, puošia atitinkamąjį šeimos, tautos, žmonijos gyvenimą? Ar tasai tuo bus turtėjes geistinu būdu? Tėvai ir mokikla už tai atsako.

Gana dažnai tikima, kad vaikas tik mokslo turės, tada jis jau „švies“ ir bus naudingas tautos arba nors apskritai gyvenimo naris. O taip nėra! Neišneša žmogus savęs į gyvenimą, bet savo mokslā, savo miklumā. Veikia iš jo vien tat, kas jį išra idėta pamokomis. O tat nepakanka. Givėnimas nori žmogaus.

Atsitinka kas-nors gyvenime, ir žmogus jį tai atsako ne kaip žmogus, bet kaip koks rāstas. Arba jis atsi-klausia tū, kurie žmoniū sântikiuose stovi taip sākant augstiau jo. Ir jis veikia, kaip tie jām liepia. O givėnimas laukē jojo darbo, jojo apsireiškimo. Berods ne visumet tinka, kad žmogus savo darbā savaip dāro. Žinoma, kad tarp žmoniū ipatiai valdininkū veikimo turi būti sântaros. Bet žmogus neturētū būti vien aklas kitū irankis. Jis savo vietoj vīresniūjū išākimā turi vīkinti, bet kaip ta vieta, tas nuotikis tai reikalauja o su paties atsakomibe.

Kiekvienas žmogus turi išnešt jį gyvenimą ne vien, kas savaimė iviksta, savo kūnā, bet ir psychinė savo givātā ir pagaliau, o tai svarbiausias dalikas: savo dvāsia-sielā. Reiškia tai, kad darbas neturi būt atliekamas taip tik savaip, bet visiškai tikslingai, koks jis būtinas, o turi pareiti iš žmogaus esmės,

iš jo sielos gilībės. Kas tai? Sakisime tām, kurs to geriau nesupranta: Dârbas turi būt dâromas su pasišventimu.

Tâm mokikla iš pat pradios turētû vaikâ auklėti. Vîriausiai tuo, kad mokîtojas savo dârbâ dâro su pasišventimu. Keli tokiû mokîtojû îra Lietuvoj? Ar gâl visame pasaulije? Ar ne dažniau vien dârbas dâromas su klausimu: O kiek mân bus duodama už tai? Ar padidîs mân ir algâ? Tatiau su pasišventimu dârbâ darîti îra pagrindinê mokîtojo pareiga.

Ir jis turi nuolatai būti paveikslu vaikâms, kaip veikiama iš dvâsios-sielos.

Kûnas nori būti šale kitû kûnû, nori gîventi. Nepadâro nei blogo, nei gero ir su savo instinktais bei linkimais. Kitaip geismai ir alkimai. Jie nori pasiplêsti mieliausiai visâ pasauli savo pasitenkinimui. Mintis stengiasi visa formuoti taip, kokios jos îra. Jos visa tyranisuoja. Bet dvâia-siela nori visa šviesinti, mîlėti, visâm tarnauti, visa gaivinti ir kelti î tobûlesnî bûtî.

Kad tai labai augstas siekinis, platiai žinoma. Bet tautos gîvenimui jis būtinas. Kitaip tauta nepasieka, kas jai nustatîta. Todêl mokîtojo dârbas ir taip labai îra svarbus. Tik ar visi mokîtojai ir îra tinkami tokiâm dârbui?

Bet šiuo pasiekame vêl svarbiausiâjî auklêjimo dâlikâ, bûtent dvâsios-sielos augimâ, îsigalêjimâ žmogaus asmenîj ir visame gîvenime. Tik nesukraipîkime tai! Sielos îsigalêjimas nereiskia kitû pavergimo, bet tikrâjî tarnâvimâ. Ir patioje žmogaus asmenije ir jo asmenîbêje augusioji siela

nêra despotas. Priešingai, ji neša visâ to asmens ir tos asmenîbês gîvenimâ.

Visi darbai geriau pavîksta, kûnas gîviau ir tikslingiau juda, psichinê gîvata turtêja ir grozêja, žmogus daug tvirtiau save neša î gîvenimâ, kad jo sâmonê šviesêjusi, jo dvâsia-siela îra augusi. Kaip jau paprastai iš eisenos matît, kokia žmogaus sielos bûtis, — taip, visâm gerui tinkamu žmogû tik padâro jo esmês tarpimas, ne kûno miklinimas ir visas pamokinimas.

Visi kiti auklêjimo siekiniai têra antros eilês vertîbês. Jie tik îra reikalingi, kadângi dvâsia ne taip greitai auga. Didios ir šviesios dvâsios-sielos žmogus visame, net ir judêjime, gymnastikoje bei laigîme, netrukus apsireiskia pilniau negu kiti. Žinoma, kad mažmožiuose kiek reikš prigimti kûno gabumai. Bet jie tatiau dvâsios žmogaus netrukus pralenkiami.

Jo psichinis gîvenimas taip - gi greitiau turtêja. Ir saikas žmoniû mokslo, meno ir doros, tokiu žmogu žimiai didêja. Tiktai dvasioj-sieloj auges žmogus gâli būti tikru mokslininku, menininku ir tikrai geru, doru žmogumi. Tiktai jis tvirtis šeimoms, tautos ir žmonių gîvenimâ. Jis tše didis armone ir sântarâ, ne priešingumus, nekantâ ir griuvimâ.

Daug žmoniû kalba apie auklêjimo menkniekius. Bet kurs nepažîsta dvâsios-sielos augimâ ir îsinesimâ î šî gîvenimâ — o tai pažîs tik tas, kurs pats bus auges dvâsioj-sieloj, tâm visi auklêjimo mokslai nieko gero nesuteiks ir jâm patartina eiti malkos ar akmenû skal-dîti.

O sielai-dvâsiai augt, svarbu, kad ji išmoktû siekt pasaulio Kûrêjo palaiminimo, kad ji nuolatai bandîtû sântikîj gîventi su Juo. Tai reiskia, tikroji viso šio augimo sâlîga îra gîvoji tikîba.

Mokiklos darbo padalinimas.

Pazine mokiklos darbâ ir jos prâsmę, galësime jį ir smulkiau padaliti. Pirmasis bus priruojiamas darbâs. Mokiniai turës bût keliami i tokî bûtî, kurioj jie geriausiai tinkami auklëjimui. Svarbi tse kûno ir ûpo bûsena. Bet vîriausias dalikas tas, kad mokiniai, nors ir tik akies mirksniui, kas dienâ pajaustû, jog jû dvâsia-siela gîvena, kvêpuoja ir îra nepazîmiamoj estîje, kuri îra saltinis visos gîvîbês, gâlios ir sâmonês.

Kas dienâ vaikâms susirinkus, m êginamas jû kûno aprûpinimas. Maziems uzteks sî tâ patârus, kas pasieks ir têvû namus. Su didesniaisiais reikês jau ir pasikalbêti apie mitimâ, apsivilkimâ, darbâ ir âtîlsî, orâ ir kvêpâvimâ, apie maudîmâ ir saule, ir tt. Tâm skirti reiktû kas dienâ gâl 15 minûtû.

Toliau tad bus svarbu, kad vaikû ûpas bûtû suliginamas ir padâromas tinkamas mokiklos darbui. Kiekvienas mokinis ateina is kitû namû su jo gîvenimu, ir jis îra prislêgtas arba pakiles, liûdnas ar linksmas, bailus ar perdrîses. Visi jie turi bûti nuraminami, kol neprasideda darbâs. Tâm geriausia tiks, kad visiems susirinkus viename kambârîje arba sâlêje, jie pasiklausîtû tinkamos mûzikos vargonû, klaviero, violînês arba mâzo orchestro, gâl didesniûjû vaikû grieziamo. Bet îdant mûzika bûtû kilnios, skaistios dvâsios! Tiktû jai giesmiû ar ir tûlû dainû gaidos su variantomis. Tâm skirti reiktû kas dienâ 20 minûtû.

Mûzikos pasiklause, vaikai turêtû kelias minûtas visiškai tîlêti ir nesijudinti.

Tada visiems girdint bus sâkoma malda arba trumpas aiškinimas augstiausiû sielos klausimû. Visa tai turës mokîtojas atlikti. Nesvarbu, kad vai-

kai visa suprastû, bet kad mokîtojas kalbêtû su tikru pasiŧventimu. Jo jausmas tada pasieks visus vaikus, kad ir nelîgiu galingumu. Žinoma, malda neturêtû niekumet bûti tik lûpû judêjimas, o kalba ne tiktai koks atsâkîmas arba paskaitîmas kokio-nors pamokslo. Visâm-tâm reikês skirti vîriausiâjâ pirmosios valandos dâlî, ir jâ uzbaigti giedojimu.

Toliau tada eis jau taip sâkant darbâs, nors ir visa, kas ligol buvo dâroma, îra auklëjimas ir gâl pati jojo galia. Tariamasis darbâs bus dvejopas. Vaikas bus veikiamas, arba jis pats veiks. Bet reikia atmint, kas apie pasîvumâ ir aktîvumâ jau pasakîta. Tik islengvo vaikai vis daugiau turi bûti vedami i sâviškâ veikimâ. Mokîtojas turi tapt jiems vis daugiau tik patarêju.

O tad ir dâr kart prisiminkime, kad žmogus veikiamas regimosios gamtos, toliau augantiosios, tad gîvosios-psychinês ir pagaliau dvâsinês, bûtent žmoniškumo, ir kas viršum jos îra. Paties vaiko veikimas bus toks, kuriame daugiau reikš kûnas, tåd dvilîpinê psychinê jo gîvata, toliau dvâsia-siela.

Pirmosios rûšies darbai galês taip bûti padalinami:

1. Gamtos (negîvosios, elementû, zemês formû, augantiosios ir gîvosios) patîrimas.
2. Žmoniškumo pažinimas, bûtent regimasis menas (plastika, architektûra, vaizdai).
3. Žmogaus îrankiû ir darbû pažinimas.
4. Žmoniû sântikiâvimo ir gîvenimo pažinimas (Seimoj, giminêj, tautoj, žmoniû gerumai, skausmai, džiaugsmi).
5. Gamtos ir žmoniû gîvenimo îvîkiai ir kismai, vîriausiai kultûrû augimas ir nîkimas.

6. Kūno ir psihinio gyvenimo pažinimas. (Maziems ir didiems vaikams kitoks.)

7. Girdimas ir vaizduojamas menas. (Giesmės, dainos, muzika, kalbos kūriniai).

8. Visumos tvarkos pažinimas (erdvėje ir būtyje).

9. Kilniū (Sventū) žmoniū gyvenimo paveikslai.

10. Sventinimū žodiū ir apeigū prasmės pažinimas.

Antrosios rūšies auklėjimo darbais bus gâl šie jie:

1. Kūno miklinimas platiausioj prasmėj (dėsniū sekimas einant, sėdint, kvėpuojant, kalbant, giedant, šūkaujant, ir tt.; tikslū siekt visomis gâliomis, save apreikšt pilnai kūno judėjimu).

2. Praktikos darbai (įpatingi atskiri rankū ir kitoko miklinimai).

3. Skaitiavimas ir mastavimas.

4. Pastebėjimo pratinimas (apskritai darbikloj, kambarij, kieme, darže, lauke, miške).

5. Râšimas, kalbėjimas (prigimta kalba ir svetimomis) ir skaitimas.

6. Meno ir technikos (âmatū) darbeliai (lipdimas, stâtimas, tepliavimas, piešimas, dainavimas-giedojimas, ir tt.).

7. Mintiū ir ûpū suvaldimo pratinimas (pakentimas visokiū sunkenibiū, juokinimū ir skriaudimū, aktyvas dĕmesio kreipimas).

8. Vaizdavimo stiprinimas. (Atmint, kas regĕta, girdĕta, bet taip, kad vĕl gĭvai akĭse ir ausĭse gĭventū.)

9. Nujautimo stiprinimas.

10. Gamtos ir žmoniū gyvenimo mokslas (vaiko dailiavimas mokslu rĕzultâtū suvokime, gĕografĕ, fizika, chĕmĕ, biologĕ, psychologĕ).

11. Išrišimas vidaus klausimū ir jūtū vĭkinimas gyvenime (žmogus ir jo linkimai, geismai, alkimai, blogi įprotiai, dora-nedora).

12. Pasaulio supratimas (filosofĕ).

Kaip lengva suvokti, ĩ šĭa mokĭklos dârbo rûšiū eile ĩmegztos visos senosios mokslu šâkos. Bet jos šĭson nebekâba tarsi ore, jos ĩra pagrinduotos auklĕjimo tikslu ir prasme. Jos jâm ir jai tarnauja. Todĕl nebereikia šale mokinimo dâr ir „auklĕjimo“. Ir nebereiks mokĭtojuj visoko apie auklĕjimâ mokinties, kâ jis šale mokinimo tiktai kada-nekada gâli vĭkinti. Mokinimas turi visiškai pavirsti auklĕjimu.

Bet šitoj dârbo dalĭkū eilĕj randasi ir visokie, kuriū seniau nebuvo. Ir tûliems jie pasirodĭs gâl nereikalingais. Bet ar jie niekumet nĕra numâne, kad tûli mokĭkloj mokinami dalĭkai visai nĕra reikalingi gyvenimui, o kad tûli labai vĕl reikalingi, kurie mokĭkloj nĕra mokinami? Vĕl ir matĭti, kad tûli žmonĕs, išĕje augštesnius mokslus, tatiau visiškai nĕra išauklĕti, dâr gi rodos moksle ĩra kaži-ko svarbaus prarâde!

Vieni-antri todĕl tai Vokioj, tai šiaurĕs kraštuose, tai ir kitur dâr bandĕ ĩvest ĩ mokĭklas vienâ-antrâ naujâ dalĭkâ. Bet rodosi tai vien darĭta, kadângi koks nors prâstas reikalas mâtomas, ne todĕl, kadângi auklĕjimo tikslas ir prasmĕ to reikalauja.

Šĭson bandĭta tai padarĭti. Bet gâl vienas-antras dalĭkas tše bus ir praleistas. Gâl tûliems ir pasirodĭs, tarsi nevisai nuosakiai visa sudĕta. Paveikslui, mokslas priskaitomas mokinio veikimui. Bet nĕra tai apsirikimas. Mokslas ĩra ĩvaizdū ir sâvokū gaminimas, dĕsniū pagrindavimas iš patĭrimū. Jeigu mokinĭs, mokĭtojo vedamas ne pats gaminasi psichinio šio turto, tada jis kriaujasi negĭvus žodius arba laimingesniu âtvĕju: mĕ-

chaniškai veikiančias mintis į atmintį. Moksle ištikrųjų žmogus taip jau aktyvas kaip mėnė ir doroj, tik kitojioj sritij, būtent psichinėj savo gīvātoj.

Savaime suprantama, kad didiems vaikams kita-kas bus teikiama negu mažiems. Mums net rodosi, kad nors po dviejū metų dalikai turētū kartoties turtingesniu saiku. Bet visa mokikla turētū būti dalinama gāl į dvi dali: pirmū 3 ar 4 ir tolimesniū 7 ar 6 metų. Tiems reiks skiri tai, kas vaikui teikia svarbiausiuosius išpūdius ir tai, kas jį tik miklina, kad jis, išaugęs į gīvenimā, galės nors šiek-tiek sātikiuoti su juo. Siems bus svarbiau, kad vaikas būtų auginamas žmoniškumui nešt į tautā, jos gīvātai tvirtint ir augštint.

Todėl mokiklos dārbas pirmiems metams bus gāl šis:

1. Kūno aprūpinimas ir miklinimas (hygieina ir gymnastika).

2. Negīvosios tėvinės gamtos (vandens, ugnies, oro, žemės) patirimas (kur matīt, kas dāroma, viso geras pastebėtinas);

augantiosios tėvinės gamtos patirimas (ne tik formū, bet augimo ipatingumas pagal vietā ir laikā);

gīvosios gamtos patirimas (jausmingasis ir protin-gasis apsireiškimas).

3. Žmoniškumo pažinimas a) sātikiai šeimoj, giminėj ir tautoj — psichinė gīvata, b) mėnas (regimasis, girdimasis, vaizduojamasis).

4. Kūno miklinimas tikslingai eiti, sėdėti, stovėti, kvėpuoti. Jusniū miklinimas, geras pastebėjimas.

5. Žmogaus išrankiū ir darbū pažinimas.

6. Kūno miklinimas atskiriems darbams (lipdīt, drozinēt, piešt, dainuot-giedot, ir tt., amatams priruošt).

7. Kūno ir ūpū suvaldimo prātinimas. (Vaikai neturi būt kankinami. Lai lenktīnuoja, kas ilgiau tīliai sėdės, ir tt. panašiai.)

8. Skaitiāvimas ir mastāvimas.

9. Prigimtos kalbos vartojimas. (Kalbėjimas ir kū-riniū pažinimas ir išikalimas apīsakū, dainū.)

10. Gamtos ir žmoniū (šeimos, tautos) gīvenimo išvīkiai.

11. Rāšimas ir skaitimas.

12. Kilniū žmoniū gīvenimo paveikslū pažinimas. Išminties ir pašventinimo žodjai. Apeigū pažinimas šventiklose.

Sekantiems 6 metams dārbas bus šis:

1. Gamtos mokslas, bet tolimesnės negīvosios — išglaudus gēografe, augantiosios ir gīvosios. (Vaiko dalivāvimas mokslo rezultātū suradime gēografėj, fizikoj, chēmėj, bet gīvenime reikalingoj, biologėj ir psychologėj).

2. Mėno veikalai (regimojo ir girdimojo tautos ir žimesnio žmonijos).

3. Žmogaus darbai.

4. Žmoniū sātikiāvimas (doros reiškiniai: teisingumas, teisės, patarnāvimas, parēmimas ir apgīnimas valdiavos tvarkoj).

5. Tautos, žmonijos ir pasaulio išvīkiai.

6. Vaizduojamasis mėnas.

7. Visumos tvarka.

8. Kūno gīvībės mokslas. (Gimdimo slėpiniai.)

9. Dvāsinė žmogaus pažanga, Evangelios, tikības svarbumas.

10. Kūno miklinimas (gymnastika, sportas, laigī-mas), bet ir praktikos darbams (mėno ir technikos, gī-venimo priruošimas, bet kaip kām kas linksta).

11. Skaitiavimas ir mastavimas (judėjimo, erdvės ir laiko mokslas).

12. Pastebėjimo pratinimas.

13. Rąšimas, kalbėjimas ir skaitimas (Lietuvių, Vokietų ir Rusų kalba).

14. Mintių ir ūpų suvaldymas (visokių sunkenibių pakėlimas).

15. Vaizdavimo stiprinimas.

16. Nujautimo išauginimas.

17. Išrišimas visokių doros klausimų.

18. Išrišimas mąnimo klausimų. (Pasaulio supratimas.)

Pāmokos.

Visi šie mokiklos darbo dalikai padalinami taip, kad mažiausiam vaikams prisieitū mokikloj būti lig 18, didiausiems lig 36 valandū savaitėje. Bet pāmokos niekumet neturētū trukti ilgiau negu 40 minūtū, mažiems vaikams užteks 20—25. Taip galētū būti daug daugiau „pamokū“ negu valandū. Berods po kiekvienos pamokos vaikai turētū atleidiami būti kelioms minūtoms nuo mokitojo vadiojimo.

Kiekviena diena turētū ligiu būdu prasidėti, kaip tai jau aiškinta, ir, kad kaip noris galima, ligiu būdu pasibaigti. Mokiklos gyvenimas turētū būti vaikams augštai iškilis iš paprastojo. Todėl kiekvienas vaikas ir turi dalyvauti mokiklos darbo pradioje.

Tolimesniame darbe reikētū keisti su pamokomis tarp to, kurs vaikā veikia ir to, kurī vaikas dāro. Nei vienas nei antras neturētū vaiko alsinti. Po gymnastikos, paveikslui, tarsi po gilaus atsikvėpimo turētū būt galima tuojau mąstīti apie augštus klausimus.

Kiekvienas pailsimas irā šalinamas giliu atsikvėpimu. Berods reikētū žinot, kaip jī pilnai išnaudojus, kaip jo gālīū sroves siūsti per kūnā — dalikas, kurs šios dienos žmonėms vos tesisapnuoja.

Miniau nereikētū tvarkīt mokiklos darbā senū būdu. Tūliems dalikāms užtenka daug trumpesnis laikas negu ligšol buvo tikima. Svarbu vien siekti vīriausiojo auklėjimo tikslo, vīkinti jo prāsmę. Nors gamta svarbi žmogaus gyvenime, bet už visa daugiau turētū vaikā veikti žmoniškumas. Vaikas turētū gīvai atjausti visos visumos kūrėjo vāliā ir šviesā savo dvāsioj-sieloj.

Menas ir dora arba augštasis žmonių sántikiavimas turētū platiai veikti vaikā. Ir vaikas turi tose sritise pasistengt apsireikšti. Tām tinkamoms pāmokoms todėl turi būti daug laiko skiriama. O auginimui nujautimo, vaizdavimo, saviško dėmesio kreipimo arba sąmonės kilnojimo būtinai reikia skirti tītia pāmokas. Neuztenka tām, kad paprastose pāmokose vaikai būtū pratinami akīlais būti.

Visa tai žmoniškumo auginimui daug reiškia. Svarbu tām ir kūno, ūpo, mintiū valdymas. Bet vīriausias tše tik dalikas, kad vaikai kas rītā ir vākārā patirtū tikrā pašventinimā, kad jū širdis būtū patraukiamos į šventus jausmus. Nekalbu apie tikībos mokslus. Jie dažniausiai irā nuslopinę sielos augimā. Nepadarkime tikībos paprastu daliku!

Kuo-daugiau vaikas priauga, tuo-daugiau jis turi pats rūpintis savo augimu. Todėl vīresniejie vaikai, gāl pabuve mokikloj 6—7 metų, turētū pātis pasirinkt, kame norētū daugiau miklinties, kame geriau pasimokinti. Ipatiai gamtos mokslas augštuosiuose skīriuose turētū jū vāliai būt paliekamas. Bet visa, kas pātī žmoniškumā augina, turētū visū būt naudojama.

Ligšol mokiklos vīriaušiai krovė mokiniams i sã-
mone visokiũ mintiũ, i vaizdũ ir sãvokũ: buvo kalbama
apie proto auklėjimã. Nėra tai uztenkama. Žmogus
taip neauga, ne tarpsta; žmoniškumas net žũva. Ra-
bindranath Thãkuras sãko statiai: „Iškilkit, jũs vakarũ
žmonės, iš prõto barbarumo ir tapkit Dievo rĩku, sym-
bolu ir paliginimu.“ Reikia rūpintis, kad žmogus augtũ
ir apsireiktũ iš šaknies savo asmenibės.

Tautos mokiklos isteigimas.

Aišku, kad jai steigti nũnai visoko trũksta. Vīriau-
šiai mokitojũ. Bet ir nemanau, kad reiktũ ūmai šiŝon
paduotas mintis vĩkinti. Pirma jos turi tautoj a u g t i.
Turi dirvã priruošt naujãm auklėjimui.

Pasergėt berods norėčiau skaititojus, kad nepasi-
tiktũ mano prasimãnimũ paprastais spresmais. Ne-
kartã jau rãšė vienas-antras visai nepasistenges nu-
manĩt, kas norėta. Ir išeina pasãkĩmai, kad išmėgin-
tus takus apleisti nereiktũ. Pagaliau supraskime, kad
išmėgintieji takai žmones nuvedė i gyvenimã, kuriame
pats žmoniškumas beveik nieko nebereiskia. O gĩve-
nime kaip tik jis svarbus ĩra.

Parašitiejie patarimai nori Lietuvos mokĩklai su-
teikti galimibės atsikratĩti nuo auklėjimo bũdo tũ laikũ,
kuomet Lietuviũ tauta buvo pavergta. Jos dikibės lai-
kas ĩra kitas. Nauja kultũra pradeda skleist savo spin-
dulus. Ligšol gamtos gãlios visa reiskė žmogaus gĩ-
venime, dabar dvãšios-sielos turi ĩsigalėti. Laikas, kad
žmonės žmonėmis bũtũ. Tãm jie turi bũt ir auginami.

O ĩpatiai Lietuvai tai reikalinga. Maza Lietuviũ
tauta tarp kitũ kaip salutė jũrose. O ir ji pašaukta at-
nešti savo vaisiũ. Jeigu ji nesinaudos visomis savo pa-

stangomis bũti verta žmonijos šaka, ji kũribos bus
pametama ir sudžiũs.

Žinoma, kad šio rãšinio mintis nepaduoda jau to-
bulã plãnã. Bet žmonės su gerais norais suvoks gãl
tše daugiau negu pradioje atrodĩs. Netrukus vienur-
kitur atsiras ir galimibė pradėt vĩkint, kas šiŝon pa-
piešta. Ir taip parodĩt, kiek tai reiktũ Lietuvai. Lie-
tuviũ tauta gãli žmonijai kiek reikti tiktai išlikdama
gĩva, o išlikti ji tegãli pralenkdama visas kitas tautas
dvãšios-sielos švietime ir stiprume. I tai reikia visã
dėmesĩ kreipti.

V d s.

□□□□□□□□□□ Pasaulis. □□□□□□□□□□

Europos pasitaĩšimas.

Pasaulij Europa uzima ĩpa-
tingã vietã. Ir gãl ne vienas
bus pamãnes jã esant jos vi-
duriu. Bet rodos taip ne visai
teisinga. Žemė ĩra gĩvas da-
likas. O tas nesuprantamas
tokiu bũdu, kaip koks padarĩtas
ĩrankis. Jis turi širdĩ ir turi
dvãsiã-sielã. Gãl Europa ĩra
pasaulio širdis. Bet ar jos
dvãsia-sielã, tai klausimas. —
Sãkoma, Europa turinti pasi-
taĩšiti, pasveikti, reikiã jã atsta-
titi. Ir vis kišasi mintis, lig ji
pirm kãro bũk buvusi sveika,
laiminga, gera, ir tiktai kãras
jã sunaikines. ĩra tai nesu-
pratimas Europos padėties. Di-
dĩsis kãras buvo vien gãlutinio
sugriuvimo žĩmis. Europa sirgo
jau senai. Jos liga buvo dvã-
šios gĩvibės žuvimas. Pa-

saulis atrodė tiems, kurie kiek
reiskė viešame gĩvenime ir
kurie buvo apmirė, negĩvu,
bedvãsiu. Visa žmoniũ dvãsia-
siela buvo tarsi ĩsisunkusi i tã
visumos reiškinĩ, kurs vadi-
namas matėre. Ir jai rodos
nieko kito nebebuvo. Ji su-
prãto todėl pasauli visai mathe-
matiškai-mechaniškai-matėria-
listiškai. ĩpatingas toks supra-
tĩmas! Matematika ĩra mokslas
apie tikrũ sãvokũ sãntikius,
matėrė stambiausias veikimas i
jusnis, (ĩ pajutimã akiũ, odos,
ausiũ). Bet iš to pasaulio su-
pratimo išaugo nuostabũs iš-
radimai, technikos gaminiai.
Mat, žmogaus dvãsia ĩra kũribos
potensã! Vienok žmogus ma-
žėjo. Pradingo tarsi patsãi savo
dãrbo vaisiuose. Ir prarãdo
žinojimã, kas jis ir kokiuose

sântikiuose jis gīvena su kitaiss žmonėmis. Kaip žmonės vis aiškiau suprato, kad matėre susideda iš atskirū krislelių, atomū, jų draugijinis gyvenimas tarsi ir vis daugiau subiro. Jiems rodėsi, kiekvienas tegīvena save gindamas prieš kitus, ir jie prasimānė mokslā apie kovā uz būvī. Sākė net, gamtoj valdās toks istātīmas. Nejaūtē niekas, kad gīvībē stipresnē, kuomet ji skiriasi kitū gīvībēs tvirtinimui, kuomet žmonės draugingai gīvena. — Berods jie ir seniau susitelke buvo ī didias talkas, bet vien kovai. Didiosios valdiavos (ėtatai, stātai) buvo susikaupimas kuone tik matērinīū gālīū, kurios stengēsi kitā tokī kaupā sugriauti. Nebuvo jautiama, ir šiandien dār nēra jautiama, kad valdiava tur būtū draugijinis ir draugingas vienos tautos vaikū gyvenimas, tikras organas, nepadirbtas, bet auges-augintas. To nebuvo. Valdiavos buvo visokiū troškimū, tikros nekantos, gīvo apgaulumo patiosios svetnaudībēs pādaras. Ir taip susidauzē valdiavos ir susikūlė didiame kare. Žmonės rodēs svarbus vien matērinis turtas. Tarsi jis vienas tik būtū Visumos turinīs. Gīvībē ir psychinis gyvenimas buvo laikomu tik tarsi kokiais matērinīū daigtū sešēliais, kurie sau pātīs nieko nereiškia. Bet šitus se-

šēlius mėginant, pasirodē, kad jie visai kitokiais istātīmais gīvena, kad visai kitiems esties skīriāms priklausu. Bīologēs ir psychologēs mokslai pradėjo griauti matērialistiškā pasaulio supratimā. Ir šiandien zinoma, kad jis vien darbāvos su mažu esties skīriu, kad īra dār visokiū kitū. Pats augimas nēra suprantamas iš fysikos ir chemēs mokslo, o kur tai dār lig psychinio ir net dvāsios-sielos gyvenimo! — Visa žmonija šiandien linksta su savo dėmesiu metafysikos — tai esti dvāsios pusēn. Gīvendama matērialistišku pasaulio supratimu ir tuo daug pasiekusi, bet ir žmoniškumā prarādusi, ji dabar atsi-gauna. Sielū aptemimas, kurs apsireiškē atheisme, pradeda dingti. Tarsi kas dienā aiškiau numānoma, jog mes gīvename didioj dvāsioj, visa aprēpiantioj sāmonėj. — Iš jos ir tegāli pareiti Europai, kuri daugiausiai paskendusī buvo matērialisme, atstātīmo galia ir regimām, būtent kūno gyvenimui. Bet pat-sai atstātīmas, pats pasitaisīmas vis bus pasistengimas gīventi gīvu dvāsios-sielos gyvenimu. Tai reiškia, Europos žmonės reikia gīventi savo sieloj. Taip tai jie išbris iš visū paikumū ir nedorībīū, iš visū nesupratimū ir iš visū priešingumū. Ir mintis apie kovā uz būvī virs mintimi

apie gyvenimā kitū lābui. Tuo-met gāl Europoj ir bus jautiama pasaulio sielos gīvībē, ir žmoni-ja pasieks naujā savo gyvenimo ir savo kultūros laipsnī. O Lietuviū tauta, atsimindama savo īpatībīū, nesistengs kartoti, kaip tai dažnai girdīma, senosios Europos kvailumus, bet zengs naujuoju taku pirmīn ir augštīn, numes savo skarmalus ir pasipuoš dvāsios - sielos grožībėmis, su Europos pasitaisīmu ir pati tvirtēs.

Alkoholo klausimas.

Jis būtū pašalintas, jeigu visi žmonės būtū tiek paauge, kad nebsisvaigintū alkoholu, kad suprastū, jok alkoholo gėrimas īra žemo, blogo žmogaus smaguriāvimas. Tuo tārpu tik viena antra tauta, viena antra valdiava tokiām supratimui tiek īra pribrendusi, kad tiesiog uzgina savo žmonės laisvai pirkliauti alkoholu. Bet ar toks uzgīnimas jau ir būtū kultūros māstas, dār abe-otina. Daug visoko susideda, kad toks draudimas tampa istātīmu. Vis-gī jis apsaugoja daug žmoniū nuo visokiū nelaimiū. Tik reikētū ginant alkoholo gėrimā ir tuoju rūpinties žmonės kā īteikti, kas jiems alkoholā padarītū negeistinu. Ira tame tikras slēpinīs, kad žmonės trokšta ap-

sisvaigint, kad negāli gīventi nuolat blaivume ir sāmonės skaidrume. Žmogus nori kartais kitaip atjausti, pamiršti sāko kiti, savo esimā. Tokiame pamiršime jām slepiasi laimē, kuriā jis nujautia, iš paprasto gyvenimo išskrisdamas. Todėl reikētū rūpinties, kad žmonės šale jų darbū būtū prāmogū, kurios užmaršintū jiems paprastājī jų gyvenimā. Nekartā jau tai rašiau. Bet kas tā pastebėjo? Randasi net visokiū vīrelių, kurie nori patarti, kaip reikiā miniā pasiekti, kaip vakarelius rengti, kad žmones patraukus. O paklausus: I kā? jie pradeda ieškoti komaidū, tarsi tše kažko būtū, kas žmones galētū pagauti ir patraukti. Daug platiau reikētū pažvelgti, Kalbėjau kartā apie darbīklas. apie mokīklas ir šventīklas. Gāl kas bus skaites mano Tautos Gīvātā. Tše dalīkai nors trumpai vis dēlto gana aiškiai parodīti. Teisībē berods, kad ne visur pasaulīje panašiu būdu norima žmonės bereikalingu padarīti alkoholā. Pasitenkinama — uzgīnimu. Tik kitur īra jau visoko, kame žmonės gāli rasti gyvenime atmainos. Mūsuo-se to nēra. Mums visoko reikia. Vien tuo gālīme dziaugties, kad mūsū jaunimas dār īra labai gīvas, jaunas. Ideālai jām uz vis svarbūs.

Ideālams pasišvesti, todėl jau mūsųose daug padarīs. Tik ne visiems. Ir reiks rūpintis žmonėms teikt visoko, kas juos kels augštįn, kas juose žādīs gīvesne gīvībe, gilesnius jausmus. Bet daug reikš tuo tārpu ir alkoholo užgīnimas ir atsizūrėjimas į tai, kaip visas pasaulis pradeda vis daugiau rūpintis alkoholo klausimu. Net Vokioj, kuri iš seno garsi dėl girtuokliavimo, kuone kas dienā blaivībē daugiau tvirtėja prieš alkoholā. Kaip tūlose valdiavose taip ir Vokioj īsteigta vieta, iš kurios skleidiamos žinios apie kovā prieš alkoholā. Jos adr. Weltvereinigung für Alkoholverbot. Geschäftsstelle für Deutschland, Bielefeld, Roonstr. 5.

Žinios iš kovos prieš alkoholā.

(Imtos iš Vokietū laikraštio Kunstwart, München, April 1922.)

Patīrimai Amerikoj. Apskritio kalėjimo teisėjas Macone sākē, kaip kas-nors prasitarē apie alkoholo užgīnimo vertībē: Buvau valdios užtarėjas teisme vietovės Chelly, kaip ten pirm 20 metų alkoholas užgīntas tāpo. Tūli juokēs, sakīdami, kad degtinē bus dāroma ir gerinama vis tiek, ar gīnama ar leidama. Mes uždārēme smukles, bet degtinē parējo ī kaimus mazuose buteleliuose medikamentū vardu, ir didi bosai

slinko jiems pāskui. Tūli pasiēpē alkoholo priešus, sakīdami, jis negālīs būti sulaikomas. Bet neištikimi valdininkai, ir apgaulingi drogistai, kurie praleido degtine, pateko ī kalėjimā ir pabaudos piningai pasieko tokī augštumā, kad pirkliāvimas su alkoholu nebebuvo pelningas. Nuo to laiko susirinkdavo vietovėse, kur kalba buvo apie alkoholā, kartais apie 5000 žmoniū, o nebuvo nė vieno, kurs dėl girtībės turėjo būt apkalias. Ira mūsųose užaugusiū žmoniū, kurie nezino, kaip atrodo smuklė, ir vaikū, kurie nėra dār pamāte apsigėrusio. Kur šiaip būdavo purvo ir skurdo, dabar matīt laimingi žmonēs. Vietovėse ir laukuose stātomos naujos trobos, senos pataisomos. Seimos vaziuoja automobiliais dievnamin. Motīnos ir kūdikiai, turėdami drabužiū, nebsidrovi viešai pasirodīti. Viename banke pirm 3 mėnesiū tāpo taupimo kāsē īsteigta, o šiandien darbininkai tše ira jau idēje 28000 dollarū.

Alkoholā užgīnus, vienas hotelis vietovėj Syrakūs New Yorkio valdiavoj, savo gēralū kambari padārē valgīkla. Māza tereikėjo pakeisti, kampe virdulī pastātīti. Už nedidius piningus buvo duodami geri valgīai, ir svetiū skaitius augo, taip kad metais 400000 valgiū saikū buvo tei-

kiami ir 60000 dollarū pelnīti; reiškē tai 30000 daugiau negu seniau tokiau-jau laiku už degtine. Valgiū kambaris atnešē 100% daugiau naudos negu girdīkla.

Valdios statistika vietovės Chicago parodo, kad nusidėjimū skaitius žīmiai ira mažėjes. Alkoholo užgīnimas tāpo skelbtas 1919-mts. Tais metais buvo suskaitomi 16636 nusidėjimai, 1921-mts. tiktai 11666.

Sveikātos amtas miesto Hartford Sitā praneša: Paliginamoji statistika apie tai, kiek alkoholas ira mirimo priezastim, sako, kad 1915-mts. 17 žmoniū mirē kepenū suvītimu ir 18 alkoholismu. 1920-mts. temirē 4 kepenū suvītimu ir 4 inkstū nīkimu, o nė vienas alkoholismu.

Iš New Yorkio šiū metų I. Sausio laikraštis New York Tribune rāšo: Sveikātos komisāras dr. Copeland pareiškē, kad praėjusieji metai turēje apskritai mažiausiāji mīriū skaitiū, īpatiai māza ira mire vaikū. Visoj zemėj miršta iš 1000 žmoniū 11,17; o mieste, kur šiaip daugiau miršta, 1921-mts. mirē tik 12,93, 10 metų atgal 16. Dār žīmiau pasitaisē vaikū sveikata. 1921-mts. mirē iš 1000 tik 71,1. Tokio māzo skaitiaus joks didis miestas dār nėra turējes. 1920-mts. mirē dār 85. Taip pasiliko gīvais 14 iš 1000,

tai esti iš viso 2000 vaikū. — Klausimas, ar New Yorke paliginus tiek māza vaikū būt mire, kad alkoholas nebūtū užgīntas.

Patīrimai Indioj.

Indioj kova dėl nepriklausomībės prasidėjo su kova prieš alkoholā (Gāl panašiai pasielgē ir Lietuviai!) Trīs didios Indū valdiavos ira užgīnusios alkoholo pardavinėjimā. Valdiavoj Nezahl jau du metu šis užgīnimas veikia, o vaisiai ira tokie, kad īstātīmas pasiliks. Valdiava Limbri ira berods ir užgīnusi alkoholā, bet Anglū valdia leidia kelioms sākrovoms ir vienai degtinei, kurie guli prie Anglū valdomo krašto ribos, alkoholā pardavinēt. Valdiava Bhannagar jau pirm 3 metų išleido īstātīmā prieš alkoholā ir su Lapkr. 1921 mt. jis pilnai veikia. Haiderabad, su 13500000 žmoniū didiausias Indijos miestas, ira taip gi nors ne visiškai užgīnes laisvāji alkoholo pardavinėjimā. Bet norima jī visiškai uždrausti.

Iš Norwėgijos.

Nuostabiai grāžū paveikslā duoda visām pasauliui Norwėgai. Fransija ir Spanija nori, kad Norwėgai iš jū pirtū vīno ir visokiū alkoholo gēralū. Fransija nori, kad Norwėgai metams 400000 l alkoholo iš jū pirtū, Spānai reikalauja, kad

išileistū vīnū su 21% alkoholo. Bet Norwēgai īra visos tautos nutarimu nusprende visus spirituosus ir visas smarkias vīno rūšis uzdrausti. Paskutiniu skīrimu vēl pateko ī saimā didiuma, kuri remia tautos norā. Norwēgū zvejai daugiausiai nukentētū tuo jū tautos nusistātīmu. Nēsa Fransai ir Spānai zāda nepirkti īs Norwēgijos zuvū, jeigu Norwēgai nepirks jū vīnū. Bet kaip praneša telegramas: Keturi šimtai zvejū īs dviejū vietoviū reikalauja, kad tēvīnē pasiliktū prie savo nusistātīmo prieš alkoholā, ir tiki, kad jū valdia pildīs tautos vāliā.

Kaip su tuo Lietuvoj? Vokioj gana dažnai skaitome net mokslo laikraštīuose, koks nekenksmingas dār-gī naudingas dalīkas esā gēralai, pav. alus. Dažnai randasi prisiūlīmai visokiū gēralū. O mes Lietuviai? Ar mūsū tauta eina naujosios kultūros takais arba su zūvantiais alkohole skestantiais ī barbarumā ir verguve?

Nezinēliai.

Tur būt visur Vokioj, nors Tilzėj dažnai matīt zemlapiai, kur parodīta Lenkija, kuriai patekusi jau Lietuva, ir kuri dabar īs visū šaliū, apsiautusi īra Rītprūsūs. Norima tuo sukelt zmoniū pasipriešinimā prieš Lenkū pasikēsinimus.

Aišku, kad Lenkai nori Lietuvos ir Rītprūsijos. Bet tikrasis nezinojimas apsireiškia šitu Lenkū norū vaizdāvīmu. Vokietiai, pamāte tā zemlapī, neša savo dvāsioje nuolat Lenkū didėjimo vaizdelī. Ir apie jī māstīdami, jie jām nuolatai teikia gālios. Laimingu būdu visi tie zmonēs īra dār dvāsios silpnutiai. Vis dėlto jie tuo Lenkū pāstangas tvirtina. Nežino, kā tai reiškia, vaizduoties kokīnors paojū. Nežino, kā reiškia zmogaus mānīmas. Jie tiesiog paremia Lenkū pageidimus. O kad nebūtū nieko kito, kas sulaikītū Lenkū zīgīus, jīems īstīkrūjū netrukus Rītprūsija tektū. Bet taip kartais visai aiškiai rodosi, kad Vokietiai, norēdami savo tautā tvirtinti, visai apkreiptai veikia. Nesivaizduoti turētū priešū laimējimus, bet savo tvirtējimā. Sakau tai atsiziūrējus ī Lietuvius, ī savo zmones. Nemanau, kad reikētū akis užmerkti prieš paojū. Paojus turi būt aiškiai pastebētas. Bet zinoti reikia, kaip īs jo īskilt. Sakiau vaizduotis reikia savo tvirtējimā. Bet ar tai ir bus suprasta? Galētiau aiškinti tai. Bet rodos dār svarbiau, kita pasakīti, būtent šī: Tauta stiprēja, kad jos dvāsios ir sielos gālios auga. Kitais zodiais: Kuomet tautoj

īsigalēja teisībē, teisingumas, dora, išmintis, protas, malonumas, meilē, tvirta valia, trumpai: pats kilnūs zmoniškumas, tuomet tauta neapveikiama. Lietuva niekumet neatsīgīs kitaip prieš grobuonius. Ji neturi nei tiek ginklū, nei tiek matēriniū jēgū, kad nors īs tolo galētū prilīgti savo engėjams. Bet mes zinome, kad visi ginklai, visos matērīnēs gālios nieko neištaiso prieš skaidriā vāliā ir dorā. Šitā

auginkime! Ir nesibijokime, nē nesibaugīkime visokiais baisiais sapnais. Ira toks pasielgimas zuvimo pažīmīs. Rūpinkimēs tikru kilniu zmoniškumu! Ir nebus Lietuvos nepriklausomībei jokio paojaus. Mat, pātios kūrībos gālios nori tikrosios nepriklausomībēs kiekvienām zmo-gui, kiekvienai tautai. O tuo tikēkime tvirtai! Bet ir pasistengkime, kiek tik galēdami tarpti zmoniškume. *Vds.*

□□□□□□□□□□ Mūsuoše. □□□□□□□□□□

Mūsū kultūra.

Lietuviai visai kitaip negu kitos tautos gīveno paskutiniaiis šimtmetiais, kada išaugo garsioji mūsū laikū kultūra. Ji jos gaminime nedalīvāvo. Per mūsū tauta plūdo kitū tautū dvāsia ir veikimas ir mus spaudē. Bet taip likomies sārīšij su savo zeme ir su jos bei pasaulio gīvībe apskritai. Dabar zūva garsioji Europos kultūra. Bet supraskime, kā tai reiškia! Tūli māno, būk pradings visi matērīniai tos kultūros gaminiai, zmogus nebišgalēs naudoties kaip ligšol gamtos jēgomis. Gāl būt, kad ir šitā prieisime. Bet labai abejotina rodos, kad tame šios kultūros zuvimas. Kiekviena kultūros rūšis, ir garsioji techninė, turi savo reikšme zmonijai. Kaip šī kultūra augo

īs īpatingo zmogaus susitikimo su pasauliu, taip jī ir zādino jame visokias jēgas. Ipatiai pageidimā, visoko turēti, visoko patirti. Kitaip sākant: Zmonēms augo protāvimo galia, bet ir gōdas, gōšumas, karštasis troškimas. Rūpinos zmonēs labai savo protāvimo jēgū auginimu, ir pasistengē labai kaupties visokiū matēriniū to protāvimo gaminiū. Dabar randasi numānīmas, kad zmogus gālī ir auginti kitas, kilnesnes ir galin-gesnes dār jēgas. Ir pradeda nīkti gōšumas ir tas karštumas, kurs zudē zmogaus dvāsiasielā arba nors temdē jos šviesā. O kadāngi protāvimas ir gi nebestātomas ī augštiausiajā vietā, rodos līg garsiosios kultūros galia nīksta. Tai ir kalbama apie kultūros zuvimā. O tuo

laiku, kaip tik Lietuvių tauta pakilo iš vergovės su nors nežymia savo kultūra. Nėra jai nei didio protavimo, nei didio gobšumo. Giveno ji sveikame sântikij su gamtos ir dvāsios jėgomis. Augstiau už daigtą Lietuviai stāto gīvibe, augstiau už kitų pavergimā jūjų šelpimā. Todėl pasitiko augmenius, gīvius ir žmones su įpatingu širdingumu ir giveno, daridami kuriamājį darbā. Nebuvo tasai gaisrus. Likos nepastebėtas. Tik Vokietijų laikraštijų vienas antaras rāšė, būk Lietuviai esā be troškimū visoko susikrauti ir kad reikiā jiems juos sužadinti. Jū akise gobšumas ĩra kultūros pažimīs. Mūsū kultūros jie nemātė. Tatiau ta kultūra ĩra, nors ir menka, vis dėlto tai, kā žmoniū dabar auginti ruošiasi. Tuo tārpu mes dabar skubinamės išauginti visa, kā kitur pradedama dėti ĩ šalį. Mūsuoše „grīnasis“ mokslas pasidāro patiu ĩdeālu o „kultūros“ gaminiū ĩsitiekimas givavimo turiniu. Lenktīnuoja Lietuviai su kitū tautū uzlikusiais visokiuose gešeftuose, ir lenktīnuoja visokiuose pasivadīnīmuose ir tituluose. Kas kitū „kultūros“ centruose matīti, turi būt ir Lietuvos givavimo lizde randama. Lietuviai trauk savępi visas nešvarias žūvantiosios kultūros putas. Ir tūli dziau-

giasi, būk taip kuriama mūsū kultūra. Konkrētiau tai suprāsime, imdami vienā paveikslā. Lietuvijų vaidīboj siekiama kiek ĩmānant natūralismo. Reiškia, norima atvaizduoti — pātį givavimā. Kitur vis daugiau aiškėja, kad tai ĩra silpnumas, kad tuo keliu atsiduriama ĩ niekingumā. Mat, pastātoma svarbiausiu negīvājį daigtā. O menas visumet stengėsi kā-nors apreikšti. Ne givavimo atvaizdas, bet jo prasmė ĩra svarbiausias meno dalikas. Bet taip visame tūli Lietuviai stengiasi gaminti „kultūros“ smėklā o ne jos gīvibe. Sveikas liekasi vien platusis vidurinis sluogsnis, būtent tie žmonės, kurie givena su gamta ir su — Dievu. Tai mūsū viltis. Bet jū kultūra gāli padingti sukilusiose bangose. Mes turime su aiškiu žinojimu ir pasirīzimu auginti dvāsios ir širdies kultūrā, tājā, kuri mūsū kad ir silpnai visais laikais buvo auginama. Nenorėkime susilīginti su kitais! Tai mūsū neverta. Žengkime savo takais! Ir mes žengsime žmoniūjos priešakij.

Mano kalbos Kaune.

Sakiau Kaune 26. 27. ir 28. Gegužės šiū metū kalbas, dvi viešai, tretijājā gymnasistāms. Pirmiem dviem nukeliavau savo iniciatīva. Maniau reikalas savo

mintis ten išdėstīti. Gāl kām kada-nors sukils noras iširti, kuomet ir kā aš kalbėjes ir suriš tai su tautos givavimo eiga. Tada tur-būt kalbū reiksmė ir daugiau paaiškės. Nemanau, kad būsiu patenkines visus. Tai kalbos formoj, tai turinje pasidāro kartais ir trūkumū. O ĩra mūsuoše visokiū ir pasenusiū žmoniū. Tiems nieko negaliu atnešti. Bet jais ir nesirūpinu. Jaunimui givenu. Ir jām teikiu jaunībės dvāsīā, kaip ji mātėkusi. Jaunimas ir ĩra mūsū viltis. Vadovaujantias viešūjų kalbū mintis šišon atspausdinu. Mokiniāms kalbėjau apie žmogaus Augimā. Tos kalbos turinīs surandamas vienoj dalij rāšiniū apie Tautos Mokīklā.

I-kalba Kaune: Tautū žuvinimas ir atsigavimas.¹⁾ Lietuvijų tauta išliko, kelioms tautoms jā spaudiant, laikidamosi prie žemės ir prie gamtos. Dabar ji nepriklausoma visū tautū pasitinkama. Ir visos jā veikia. Lietuviai priima tai, bet gāl daugiau pasīvai negu aktīvai. Ir ĩseina, kad svetimūjų savībės daug giliau ĩsisunkia ĩ Lietuvijų tautā negu seniau, ir tuo naikina Lietuvijų tautos sielā. Visumet ĩra taip, kad kultūros reiškiniai žavina tā tautā, kuri jū -- arba

¹⁾ Palīginti reikia tai rāšiniū apie Europos pasitaisimā.

atitinkamū, jei ne augstesniū — produkuoti negāli.

Tautū žuvinimas ar atsigavimas ĩra, žvelgiant ĩ giliausiājā priežastī, ĩstikrūjų kūrības darbās. Tauta givena, kuomet ji ka-nors reiškia pasaulio givavimui. Ji žūva, kad tos reiksmės nebėra. Tautos kaip ir atskiras žmogus viso to nė nenumāno. Net tše, kur jis rodos savo valia veikia, jis ĩra tik gamtos gāliū rīkas. Imkime tik ir tai, kad tūlos tautos nebėnori daug kūdikiū. Žmoniū valia ĩra tarsi ĩpinta ĩ kūrības gāliū veikima. Ir taip atrodo, līg tautos žuvinimā arba atsigavimā pātis žmonės sukelia.

Tauta auga paprastai vienoj tikroj žemės šalije. Terrestrinės tos šalies jėgos sudāro žmoniū asmenis, jū kūno bei jū psychės ĩpatības. Ir su tū jėgū ĩsigalėjimu ar nīkimu tauta regimai auga ar nīksta, jei neprisideda kitos dār priežastīs. Beveik visumet žūva ta tauta, kuri apleidia savo apskritī ir keliasi ĩ svetimas šalis. Bet tautos gīvibė nėra palaikoma vien terrestriniū, bet dār veikia tū žmoniū gāliū, kurios ĩra slėpiningsnės ir galingesnės už tāsias. ĩra tai žmogaus dvāsiosielos gālios. Jos padāro, kad viena tauta daugiau ar maziau reiškia negu kitos, nors tautos didumas ir būtū neatitinkamas.

Paprastai šis on palitėti dalikai nelabai atbojami, kalbant apie tautų zuvimā ir atsigavimā; sākoma, būk tše visa padārā oikonomēs ir polītikos veiksniai. Ir klausiant historikā, kodėl zuvusios senovēs tautos, jis vis ī tuos nurodo. Būk taip zuve Graikai, Latīnai, Židai ir kiti. Istikrūjū tos tautos nėra zuvusios, o tik prarādusios senājā savo reikšme. Šiū dienū Židū reikšmē tūno jų judrume.

Mėginant „zuvusiūjū“ tautū histore, pasirodo vis ta pati pagrindinē priezastis. Tautos vaikuose išaugo svetnaudībē, išaugo troškimū, gobšumo galia. Ji tuo reiškiiasi, kad ātskiras žmogus ieško zemiausio savo smagumo ir liaujasi savo dārbu lobinti ir lābinti tautā. Jis nebeprodukuoja ir vien vartoja. Kuriamasis gīvenimas pakeitiamas smaguriāvimu. Iš smaguriāvimo, gobšumo dvāsios gimsta visa, kas tautā žudo, iš kūrimo dvāsios visa, kuo ji atsigaua.

Todėl tautai norint atsigauti, jai būtina skirti visas savo galias vien kuriamām dārbei, — ne vien — kalboms apie kūrimā. Kur jau labai išibingėjusi smaguriāvimo dvāsia, tše grīzimas ī pagrindinī kuriamājī, būtent ī zemēs dārībā, īra tām gāl

svarbiausias žingsnis. Bet pasitašīt norint, apskritai reikia gīventi, kaip gamtos dēsniai liepia. Tada išlengvo išgesta išigeidimo liepsnos, ir žmogui pasidārō gālīma numanīt ir teiklumo džiaugsmā. Tik nereikētū vadint geidulius gamtos dēsniū liepimais.

Produktīvi luomai īra visumet ir visaip sveikiausiejie. Jie sudārō tautos branduolā. Bet kur jie pakrinka, kur jie pasiduoda vienai-antrai ištvirkimo rūšiai (girtuoklāvimui, paleistuvāvimui, apgauliāvimui ir tt.) tše tautai tikrai gresia prazūtis. Bet kad produktīvi luomai ir sveiki, bet jie mažēja, kitiems vis daugiau didėjant, tada tauta taip-o-jau silpsta.

Vīriausias dalīkas, kuo tauta atsigaua, īra kuriamas dvāsiniis dārbas, kurs žmonēse išaugina skaidrias dvāsios galias. Tos gālīos už visas kitas tvirtina tautos būvī, kadāngi jos jokiū kitū gālīū neapveikiamos ir kadāngi jomis gīvendami, tautos vaikai gīviau atjautia tautos vienībe.

Pradia tām nebus duodama, kitus parāginant, kaip reikia dirbt ir gīvent, bet patiām pasirenkant produktīvā dārībā ir patiām pasirūpinant dvāsios - sielos skaidrėjimu. Kurs tai dārō, tas ir galēs kitus šaukt ī tokī

dārībā. Jo dārbas būs vaisingas, ir jis pats bus tautos gaivintojas.

II - kalba Kaune: Naujoji Kultūra.²⁾ Kultūra īra visumet tokia, koks īra žmogaus pasaulio supratimas, tai esti, kaip žmogus pasaulī pasitinka. Kām jis skiria savo sāmone, tat auga. Buvo jau visokiū kultūrū. Kā jos reiške, tik retai kām zinoma. Dabar žūvantioji īra matematiška - matērialistiškoji. Ji vīriausiai augo Europoj. Jā gaminusios tautos iš jos atžvilgio īra kultūringosios. Lietuviū tauta jos gaminime nedalīvavo. Ji tarsi tik pakentē tos kultūros vētras ir — dovanas.

Prasidėjo ta kultūra nauju laiku, kurio rītmetij Svietē vardai Descartes, Kepler, Galilei, Newton, ir tt. Pradėjo žmogus tikrenībēs ieškoti savo jusnimis. Ir jām virto tikrenībemis vis daugiau mathematiškai apskaituojamas judėjimas ir sveriamoji matērē su jēga. I tai žmonēs vis daugiau idėjo savo dvāsiā, ir iš matērēs vis daugiau išaugo tie vaisiai, kurie vadinami mūsū laiku technikos kultūra. Bet dingo žmogui vis daugiau iš akiū dvāsiniis pasaulio ir žmogaus turinīs, ir dvāsinē abiejū prasmē. Gīvībē, psichiniai ir dvāsiniai reiškiniai buvo laikomi tik pa-

²⁾ Palīginti reikia tai ī rāsinī apie Mūsū Kultūrā.

šalinėmis matērēs būsenomis. Ir taip visas gīvenimas īgāvo kitā prāsme. Visi sātīkiai tarp žmoniū, apskritai sociāliai, īpatiai sexuāliai, toliau menas ir mokslas kito. Lāvinama buvo vien galia auginti ir kaupti visokias mintis, īvaizdus, sāvokas, trumpai: lāvinamas buvo intelektas.

Išlengvo pradėjo žmonēs numaniti, kad tai labai didis apsirikimas. „Parallēlismas“ buvo pirmasis žīmesnis žingsnis geresniām pasaulio supratimui. Išlengvo biologē ir psychologē pažino, kad jų sritīs īra visai sau atskiros visame pasaulīje su īpatingais īstātīmais. Ir nīko matērialistiškas pasaulio supratimas. Mūsū laiku jis net taip ūmai grīuva, kad tikras juoksmas kīla, mātant jo apostolus bēgant nuo jo. Gāl netrukus ir bus pastebēta, kad dvāsiasiela priklauso taip-gi atskirai pasaulio sritiai, arba geriau sākant būtiai, kadāngi pakīlant per sutiuopiamā matēre, erdvē nebeturi reikšmēs.

Didīsis mūsū laikū pasaulio supratimo kitimas labai gīvai atsispindina visame, kas žmonēs rūpi, būtent polītikoje, oikonomėj, doroj, mene, moksle, net ir patioj tikīboj. Tuo tārpu matīt visur tikras griuvas. Todėl kaupiasi visame didi griuvēsiai. Tūli māno, kad didiausiejie griovikai bus ir di-

diausieji statītojai. Nēra tai gālima. Kurs griauti moka, nēra pašauktas statīmui.

Tas dārbas nevīksta taip greitai, kaip griovimas. Stātīmas prīlīgsta augīmui. O tasai nesidāro niekumet ūmai. Bet kas bus, īra aišku. Zmogus kreipia savo dvāsīā daugiau ī gīvībēs, ī psichinēs, ī dvāsiosielos sritis. Ir aišku, kad tosios vis daugiau svarbēja zmoģui ir visām gīvenīmui. Visai kitokie reiškīniai turi īsaugti. Ne vien kitos zmogaus gālios, īsmānīmo ir veikīmo, bet ir kiti vaisiai. Rods kalbama dār apie tehnikos tobūlējīmā, bet naujoji kultūra savo esmēje su ja nieko dārbo neturi. Kur dvāsīnēs jēģos pradeda daugiau reiksti, tše matērinēs pameta savo svarbumā.

O kas vīriausia, zmogus pradēs kitaip vertinti pasaulio prāsmē. Gīvībē jām bus svarbesnē nēģu daigtas. Taip-jau svarbēs jām dvāsīnēs zmogaus īpatībēs. Nebsitenkīs intelekto lāvinīmu, bet augīs īsmintī, atjautīmā, vaizdāvimā, malonumā, vāliā. Ir sāntīkīai tarp zmoniū, tarp draugījū ir tautū turēs kīstī. Dvāsīnē zmogaus ir viso gīvenīmo vertībē pradēs vēl zmoniū akīse sviesēti. Dora, menas ir mokslas apreikš daugiau dvāsios. O tikība vēl īģīs visā gīvenīmā keliantī ir laiminantī svarbumā.

Lietuviū tauta nedalīvāvo zūvantīoj kultūroj. Bet gāl ji dalīvaus naujojoj. O aišku, kiek ji tše dalīvaus, tiek ji reikš zmonījai ir tvirtīs savo būvī geriau negu visais gīnkīlais.

Lietuva ir Vokia. (Kelios mintīs īš kelioniū.) Skirtumas labai didis. Vaziavau traukīniu po Lietuvā ir tuojuau vēl po Vokiā. Lietuva atrodo varģšū, Vokia turtingūjū šalīmi. Rodos suprantama. Lietuva īškilo īš Rusijos griuvēsīū. Dār Rusāms viešpataujant Lietuvoj, ji buvo daug varģingesnē negu Vokia. O Lietuvoj siautē īlgā laikā kāras ir tūlus metus tše viešpatāvo Vokietiai, traukdami īš jos, kā tiktai galējo. Tokiu būdu Lietuva neturtējo. Vokia berods ir-ģi pavargo kāro metu. Reikējo turtus apverstī kāro priemonēmīs. Toliau siautē Vokioj revolūcē. Bet patīes kāro Vokia nemātē. Dabar Lietuvoj ir Vokioj ramu, nors apskritai sprendiant. Ir skirtumas rodosi vien turte. Bet geriau paziūrīnt, jis kītame glūdo. O tai reikīa tiktai suprastī. īš to Lietuvai te gāli būti naudos. Ir Vokia, nors ir tik trumpā laikā atrodē kitokīa. Po revolūcēs didiose vietovēsē visaip reikēsī netvarka. Visa-tai dabar īra pašālīnta. Kas sugede buvo, pataisīta.

Zmonēs īra rankā pridēje, kur jos reikējo. Tame visas Vokios atrodīmo slēpinīs. Visa šalis neša aiškīai mātomai zmogaus dārbo ir trūso antspaudā. O šīs dārbas ir trūsas kreipiasī ir ī māzģozius. Kas darīta, dėl ko trūsta, tai īra ir padarīta ir tikrai sudorota. O jeigu Vokietiai mums kada-nors gāli pāvīzdiu būti, tai šitame. Mūsū zmonēs berods dirba, trūsia. Kartais gāl net perdaug. Bet gana daug turīme ir tokiū zmoniū, kurie dārba pradeda ir vēl meta, vēl pradeda ir vēl apleidīa. Kiti vēl nieko nedarīdami kitū dārbus tik peikīa ir nutaria. O kuone mātosi, kad paskīau minētū rūšīū zmonēs briaufasī dār-ģi ī viešāsias valdīavos dārbo vietas. Ir Lietuva atrodo, līg ji pasīlīktū be zmogaus dārbo antspaudu. īstīkrūjū Lietuvīai dār nesugebējo be atodairos visā savo rūpesnī skīrtī viešīems šalīes reikalāms. O dabar kaip tik tūli pradeda vīti daugiau negu kuomet-nors ātskīrus siekīnius, pasīdāro gešeftmacherīais. Ir visos šalīes gerovē līg pasīlieka nešelpīama. Bet ir gešeftuose nēra dār tikrojo veiklumo. Matai tai tše, tai ten, kad koks dārbas pradētas, kad bandīta kazī-kokiā dirbtuve īsteigti, bet nepabaigta līg apleista. Gāl nebuvo īsteklīū.

Bet ī visā atsīziūrīnt, rodos, kad mes turētūme daug daugiau negu līgšol pasīšvest visos šalīes naudai: īsmokti ir toj sritīj patvarīai dirbti. Zmogaus dārbo antspaudas turētū būt kuo-zīmīiau regīmas Lietuvoj. īsmokīme daugiau trūso padēti visos šalīes reikalāms! Laukai, girios, visokios īstaigos, keliai, gelžkelīai, telegrafū līnīos, visa turētū aiškīai parodīti, kad zmogus visu tuo rūpinas, apie visa-tai māsto ir dėl viso trūsia. O viso to pasīģendi žiūrēdams ī mūsū šalele. — Tame visas skirtumas tarp Lietuvos ir Vokios. Tše Vokietiai gāli būt Lietuvīams pavīzdis. Berods Lietuva tik vos pradeda viešai gīventi. Bet ir šimtā metū gīvenusi, neatrodīs kitokīa, jei zmonēsē nesuzādīsīme norā ir pasīšventīmā tokiām dārbiū.

Polītīkos kīrtīka.

Valdīavos vīriausībē īra branduolas tū tautos jēģū, kurīos nustāto tautos gīvenīmo lītīs, nustāto patiū tautos zmoniū sāntīkīāvīmā ir prīruošīa savo tautos sāntīkīus su kitomis tautomīs. Aišku, kad šītos tautos jēģos labai daug reīškīa tautos gīvātoj ir gīvenīmui. Jos gāli tautā silpnīnt ir gāli jos gīvenīmo eigā pasunkīnt arba smāģīnt. Todēl ir visi gīvesnī tautos zmonēs žiūrī labai akīlai

į tai, ką vīriausībė dāro. Ir tūli apie tai prasitaria. Nori, kad vīriausībė kitaip veiktū. Be abejonės, tai ĩra uždavinīs kiekvieno tautos sūnaus, kurs tiek turi proto ar gāl net išminties, kad galētū ir suprasti, kas gera ar bloga vīriausībės darbuose. — Negeistini darbai pareina iš dviejū versmiū: iš nesugebėjimo ir iš — nesvarumo. — Lietuviai gīveno ligšol kitū valdomi. Lietuvīū tautos likimā nustātė svetimi žmonės. Dabar ūmai teko Lietuvīams jū tautos vīriausībė. O Lietuvos padėtis buvo ir šiandien dār ĩra neapsākamai suvelta su kitū tautū norais, kurie jokiu būdu nėra dori. Beveik atrodo, kad pasaulio politika nežiniomis sukasi apie Lietuvā ir jos nepriklausomībė. Tokiām laikui būtū Lietuvai reikalingas gudriausias viso pasaulio politikas. O ar ir tas būtū išvenges klaidū? Todėl nesugebėjimas neturētū būti bāramas. Vien reikētū pasiaiškinti, katras kelias būtū buves geresniu. — O gāl šale pateisinamo nesugebėjimo reikētū mūsų žmonėms priminti dār ir tvirtumo trūkumo. Nėsa, kartais rodos, kad ĩra surasta, kas veikti būtina, bet nėra tām vīkinti tvirtumo. Lietuvis savo geros širdies, savo minkštumo buvo trukdintas tikslingame ir teisingame dārbe. — Apie visa-

tai reikētū kalbėti su tikru rimtumu. — Kitas dalikas ĩra tas, kad žmogus su nesvaria širdimi pakliuves būtū ĩ tautos vīriausībė. Bet ar ir tuomet daug reikētū apie tai kalbėti? ĩra tše jau teismui dārbas. — Po laiškus platiai kalbėdami apie tai, mes tik silpniname savo tautos dorā ir pasirodome apsiterše tarp kitū tautū. Rodos visiems platiau mātantiems žinoma, kaip labai visuo-kuo naudojasi kitos tautos, kad mus visām pasauliui parodius apskurisiais ir apskretusiais. — Mums turētū rūpėti, kad ĩ vīriausībė ĩeitū tiktai gābūs ir dori žmonės. Bet nemanīkime, kad dorumas menkesnio svarbumo. Prieš visus senesniū valdiavū vīrus tvirtinu, kad ĩpatiai politikoj tikrasis augštas dorumas visū daugiausiai reiškia. Tikroji žmogaus dora šviesina visumet ir protā bei išmintī. Prieš tikrājā dorā visos ir gudriausios suktībės pagaliau virsta niekais. Bet ar tai tik ne tikėjimas? Žiūrėkime ĩ histore! Bet ne spītriomis akimis! — Tiktai kaip surasime dalīkā sugebantī ir dorā žmogū? Iš to, ką žmonės kalba apie šalies tvarkīmā, apie potītikos dārbus, matīt, kiek jie supranta. O kartu matīt ir jū dora. Kas vien peikia kitus, tas nori atrodīti gudriu, gāl ir išmintingu, nori gāl ir savo

pasimėgimo dėl būti vīriausībėj. Bet abejotinos vertībės bus toksai žmogus. Kitas berods gāl ir nutaria vīriausībės dārbus, kadāngi jie jau nepakeliamai netike, ir trokšta tautai tarnauti. Tai lai jis parodo, kad geriau tvarkīs tautos dalīkus. Ištikrūjū žmogaus dora tame pasirodo kuo-aiškiau, ar žmogus ieško savo naudos arba visos tautos labo. Tikrai didis žmogus, tai esti išmintingas, doras ir tvirtas, visai neatsiziūri ĩ tai, ar bus jām garbės, smagumo, pelno, jis dirba tarsi spresdamas paties pasaulio kūrėjo statītā uždavinī. — Visa tai, tur-būt, ĩra žinoma Lietuvoj. Bet ne perviršū būtū kartoti tai kas dienā. Pasenusieji žmonės ne taip greit supranta, kas svarbu ir kas nesvarbu. O parašitosios mintis jiems atrodo svajonėmis. Bet tos svajonės juos gāl bādo, kad neiškentia nesauke prieš jas. Tegul jauni seneliai ir šaukia! Nebokime to! Ir mėginkime šiuos kelis sākinius, kuriais galētūme pagaliau žmones sijoti:

Lietuvai reikia žmoniū, kuriems viešasis arba tautos turtas nepalīginamai brangesnis už jū patiū lobī;

žmoniū, kuriems žmoniškoji tautos vertībė ir

jos garsas daugiau reiskia negu jū patiū gīvībė; žmoniū, kurie vien gīvena tām, kad visa tauta taptū kas dienā šviesesniu pāvīzdiu visū žmogaus labumū.

O kad tokiū žmoniū ir negalētū būti, tad gāl atsirastū nors tokiū **su sveiku garbės jausmu.**

Tautinis Prūsū Lietuvīū gīvenimas.

Kāro laiku jis buvo kuone apmires. O Vokiai griūvant, Prūsū Lietuviai gīvai sudarė dėtis su savo broliais ĩ vienā valdiavā. Vokietiai užtai labai supīko ir savo karštiāvimais sukėlė kartais ir keliū Lietuvīū karštiāvimā. Bet apskritai Lietuviai gīveno ir rūpinos savo tauta kaip ligtol. Viena dalis ĩra tvirtai pasirīzusi eiti išvien su Lietuva. Didesnioji dalis gīvena nežinodama kaip nusistatīti. Jie elgiasi, kaip jei ĩkalbinėjama, apsisukus vėl kitaip nusistatīdama. Tretioji, rodos mažiausioji Lietuvīū dalis, griežtai šālinas nuo Lietuvīū ir nori eiti su Vokietiais. Europos politikos gālios ĩ visa tai visai neatsiziūrėjo ir neatsiziūri. Jie veja savo tikslus. Todėl ir nutiesė Nāmunu „lenkiškājā“ ribā, atskirė „Klaipėdos“ krāstā nuo kitos Mazosios Lietuvos. Ir ne-

trukus tai pradėjo veikti Lietuvius ir Vokietius. Pirma tūli Vokietiai visai nepateisinamai negražiu būdu pasitiko žimesnius Lietuvius. Neatsakė šie tokiu-jau būdu. Bet savo jėgas branduolavo Klaipėdoj. Tada ir Vokietiai pradėjo, gal to nė nepastebėje tvirtiau tautiniu žvilgsniu atsistoti ant pietų Námuno krásto. Bet rodos, Lietuviai neturētū leisti to Europos politikū brūkio skáldities. Námunas mums liks visumet gísla, prie kurios abipusiai gívena Lietuviai. O su Vokietiais reikia apsieiti kuo-atlaidiau. Sunkioji jū prigimtis neleidia jiems taip greit suprasti, kas ištikrūjū žmogaus verta ĩra. Išbingėjusioji nuomonė apie savo teisingumą juos áklina. Bet laikui praėjus, jie išmoks save ir mus geriau suprasti. — Bet su jais kantriau apsieidami, nesuleiskime dirbe, kad mūsų žmonės tarptū visame, kas teisinga, dora ir gražu. Jaunūjū draugijos, kurios po káro naujai atsigauna ir plėtojasi, turētū daugiau rūpinties tikru turingu dvásiniu gívenimu. Susirinkimai vien pasišnekėjimui, pažaidimui ir dainavimui neuztenka. Ipatiai jaunūjū draugijos ĩ pietus nuo Námuno turētū pasirinkti kuo-augštiausius tiklus. Po Vokios laikraštius ĩpatiai Karalautiaus rašinėjo kaži-koks žmogus vienus niekus apie mūsų dár-

bus ĩ Pietus nuo Námuno. Nemanau, kad jis mums gerai pataria, kaip veikt reikia, rašidamas, kaip mes veikiá. Tám neuztenka jo supratimas. Kilnesniu būdu mes turime rūpinties žmoniškuoju savo tarpimu. Mūsų tautos gívibė neturi išnikti pietū Námuno krašte. Rods paviršumis žiūrint, ji žimiai níksta. Uzgeso „Rytojus“, pamirė „Naujoji lietuviška Ceitunga.“ Ir tūliems turi atroditi, tarsi ištikrūjū Lietuviai nebegívena Tilžėj ir toliau pietuosna. Be abejonės liūdna, kad nebena laikraštis, kurs ĩjes 30 metū. Rods tūlū sákoma, jis nebuves naudingas Lietuviams, laikos Vokietū puse, ir tt. Ira tai siauras, áklas sprendimas. Vĩriausia to laikraštio reikšmė buvo ta, kad jame kalbėjo Lietuviai su Lietuviais savo kad ir netobūloj kalboj. O kaip laikraštij visi pasiskaititi gáli, tše buvo dažniau kalbama apie tautinius Lietuvū klausimus negu kitur, o griežčiau uztariami Lietuvū reikalai negu kitū. I mūsų nereikētū atsizvelgti. Laikraštio vedėjas Mikelis Kiošis rášė jį su geru noru ir tikrai sąžiningai, žinoma savo supratimu. Nėra daug tokiū žmoniū kaip jis. Jo dárbas dėl visū tū priežastiū tikrai turėjo reikšme tautiniame Prūsū Lietuvū gívenime. Bet laikraštis nezuvo dėlto, kad Lietuvū būt nebelike,

bet kadangi laikraštū padėtis apskritai labai sunkėjo. Tautinis Lietuvū silpnėjimas máza tše reišké. Ar tautinė Lietuvū gívibė išliks, praniks arba stiprės pietū dalij Mazosios Lietuvos, derės iš Lietuvū supratimo to, kad žmogus tegáli pasiekti savo gívenimo tikslá visaip augdamas sárisij su savo kílme.

Lietuviai, manikime lietuviškai!

Kartais tikrai reikia stebėtis, kas laikraštū pasákomá. Skaitiau seniau: Žmonės rods

Siek-tiek aprimo, bet vis dėlto padėtis dár labai rimta. Norėta pasakiti: slėgianti, nemaloni. Rimta tėra, kas aprimo. Bet mūsų žmonės prasimáno vartoti zodí rimtas prasme, kuri ĩra tiesiog priešinga zodio šáknei, ir nebemėgina, ar taip ir tinka. Taip ir vėl skaitome apie rimtas ligas ir panašius paikumus. Ligos sunkios, padėtis nesmagi, sunki arba panašiai. Kuomet ji rimta, tada nebereikia nerimastauti. Laikas lietuviškai maniti ir — rašiti!

Vds.

□□□□□□□□ Pasikalbėjimai. □□□□□□□□

Rp. Ar iš visū gíviū tik vien žmogus tenujautia žemės galias? — Ne, žmogus jas mažiau nujautia negu visi kiti gíviai. Gívendamas sunkilusiuose ūpuose arba gamintuose mintise, visa-kita pasilieka jám nepastebėta. Tik labai šviesėsjes arba prigimto ĩpatingo jautrumo žmogus vėl ĩgija tá patí nujautimá. Skirtumas tarp žmogaus ir gíviū randasi tame, kad gívis ĩra visiškai gamtos (žemės) gáliū priemonė, kad visas jo judėjimas ĩra tū gáliū plaukimas, o žmogus ĩra asmenībė, kurios kilmė randasi viršum tū žemės gáliū, asmenībė, kuri save vadina aš ir bando

apsireikšt iš nujautimo savo aš, nors tuo tárpu nelabai tat pasiseka.

Kokiám tikslui žmogui duoti plaukai ant galvos? — Rodos, kad jie ĩra sveikám gívenimui reikalingi: apsaugoti smágenis ir būti takais tám, kas iš kúno spindi. O su tuo jungiasi ir jū puošimo reikšmė. Sveikata ir grožė ĩra dvĩnutiai. Iš pat senū laikū moteros plaukus taisídavo. Prigimta moters pareiga ĩra puošties. Vĩrai ne visumet plaukus kirpdavo. Senovėje vergáms paimdavo juos, kadangi rodės jiems nepridera puošimas. Šiandien moda ĩra kita. Bet gal

vīrai kerpa plaukus ir dėl to, kad jie jiems nesipainiotų, visokius dārbus dirbant.

Kaip gālīma augštesnėse gyvenimo sritise sąmoningu tapti? — Nėra tai svarbu. Bet žmogui, tai esti jo dvāsielai, šviesėjant, jis praregi augštesnėse gyvenimo sritise. O siela šviesėja, žmogui pasišventiant Tām, kurs viso ėra priezastis ir pagrindas, ir Jame gyvenant.

J. B. Ar kuomet mokslas sunaikis religijā? — Atsākant ė šī klausimā, reikėtū pirma tame suligt, kas vadinama mokslu, kas religijā. Tūli tiki religijā esant koks žmoniū prasmānimas. Nežiūrint ė tai, atsakītiau ė statītā klausimā kitu klausimu, būtent: Ar kuomet nors mokslas sunaikis sātīkī tarp augimo bei gīvībės ir saulės? Atsākīmas tur-būt nesunkus, ir jis ėra atsākīmas ė Sveiko klausimā.

Kas ėra Dievībė mokslu šviesos supratime? Ar jā galima jausmais patirti? — Mokslas turi dārbā vien su sąmonės turiniu. Todėl jis nieko negāli pasakīti apie tai, kas tuo turiniu negāli būti. Bet zinodami, kad sąmonė ėra viso patīrimo pagrindas ir sālīga, jai būtina kilmė, kuri viršum jos ir viso patīrimo ėra. O tām pažī-

mėti gāl tiktū žodis Dievībė. Paprastai jausmas vien rišasi su tuo, kas tampa sąmonės turiniu. (Berods žodis jausmas ėra ėvairios reikšmės.) Ir jis netinka Dievībei patirti. Bet suzinomas žmogui sąmonės šviesėjimas. O tame jis turi tikrā Dievībės reiškinī. Su sąmonės šviesėjimu žmogui aiškėja visumos prasmė ir jos pagrindas. Bet šviesėjimas nėra mokslo vaisius. Jis gāli būt paliginamas ė dienos aušimā. Neįviksta tasai mokslo aiškini-
mais.

Kame esti žmogaus kilmė? — Žiūrint ė žmogū kaip ė kūnā, jo kilmė bus tame, kame šaknėja visa-tai, kas auga. Žiūrint ė jī kaip ė dvāsiā-sielā, jo kilmė tegāli būt visumos dvāsingume.

Kām žmogus gyvena? — Kad visiškai būtū žmogumi. Ir reikia suprasti, kas ėra žmogus, žiūrint ė jo esmė.

J. S. Kas sudāro valstībīnī patvarumā? — Žmoniū teisingumas, jū dora.

Priemonės tām patvarumui? Atskiro žmogaus pasistengimas būti teisingu. — O teisingu bus visumet tas, kurs darīs visokī kuriamā dārbā, kurs augīs ir savo protā bei išmintī, meile bei tvirtumā.

Br. J. Kokiu būdu bus teisingesnis Dievo supratimas, ar kaipo atskira galinga asmenībė ar kaipo kokia visāgalė jėga? — Dievas neturētū būt liginamas ė kokī-nors sąmonės turinī. Skaitīt reikia augštiau duotā atsākīmā.

Katras geresnis poilsis protu darbuojantiems, ar trumpiau miegojus naktī ir numigti dienovidij, ar ilgiau naktij miegojus ir visā dienā darbuoties? Koks laikas geresnis miegojimui daugiau iš vakaro ar iš rīto? — Anksti atsigulti ir anksti kelti kiekvienām žmogui sveikiau, ėpatiai protu darbuojantiems. Pilnas miegas naktij geresnis negu miegojimas dienovidij. Bet žmonės nelīgūs. Jautriū dirgsniū žmogui dienoj neilgai miegot patartina.

Kā reiškia tabakorūkīmas ir alkoholo gėrimas? — Žmoniū nesveikumā ir pakrikimā.

Bls. Kaip atprātinti mokinius nuo vogimo? — Kartotinai ikālt, kad nereikia imti, kas ne jū. Ir kad eini pro daržā, neskink vīšnės, nelaušk šakos; kad eini kitū lauku, neskink ankštīū! Labai svarbu, kad taip vaikā pamokinus, mokītojas jām paimtū, kas jām miela ir reikalinga, jī paākindamas ė tai, kā jis dabar jautia,

ir zadėdamas, jām atiduoti jo daigtelī, jeigu neims kitūjū daigteliū. — Tad ir nurodīmas ė garbingumā tū vaikū, kurie nevagia, labai daug veikia. Visa, kā mokītojas dāro, turi vaiko norā žādint, būti doru, pasitikimu. Ir šitā norā išlengvo stiprint, jām uzduot išgalėt, nieko blogo nedārus per vienā dienā, per antrā ir pagaliau ilgesniū laiku.

Kā reikia darīti, kad ne būtū baugu? — Ira visokiū priezastiū, kad žmogui randasi baugu. Silpnos sveikatos žmogus bijo visa, kas gāli kenkt sveikātai, kas staiga uzgauna kūnā ir jusnis, būtent surikimas, sušvitimas, ir it. Sveikātai pasitaisius, šis baugumas nīksta. Kita baugumo rūšis glūdo jausmū-ūpū ir mintiū gyvenimo silpnume. Jausmai-ūpai mažiausiū ėvikiū apvertiami, nėra juose reikiamos gālios. Mintis suteška sutikusios ir menkā priešingumā. Tā bailumā gālīma šālīnt, auginant sau taip sākant dudkaklumā. — Bet ėra kartais baugu, ir nežinai kodėl. Ir visi šison minėtiejie pasistengimai nieko nepadāro. Reiškia tai ėpatingā žmogaus jautrumā tām gyvenimui, kurs eina viršum prasto patīrimo. Iš to baugumo žmogus gāli iškilti tik savo dvāsiuoj-sieloj stiprėdamas, tai esti ėaugdamas ė zinojimā, kad

visa visuma paeina iš vieno pagrindo, o kad tas pirma žmoguje apsireiškia, jo sieloj gyvena taip, kad negali nieko būti, kas patiām žmogui, tai esti dvasiai-sielai kenkti galētū.

Kas darītina, kad priešai virstū draugais? —

Niekumet apie juos nemaniti su nekanta, bet vis su širdingumu! Ir dingsta visas priešingumas kaip tamsa, saulei švietiant. Grāzū. pāvīzdī dāvē tas žmogus, kurs, keikiamas, sākē savo užtarējāms: „Viešpats pats liepē jām taip darīt!“ Vds.

□□□□□□□□ Mūsū raštija. □□□□□□□□

Tikras ji tvānas, kurs nuolatai tvīsta. Gāl mūsū žmonēs ir tiek skaito. Ira visokiū prirodīmū, kad rāštū reikia, kad žmonēs jū ālksta. Nors būtū leidiami tik vis rāštai su sveiku turiniu! Bet pilnā raštijos āpžvalgā skaitītōjui suteikti nebēra gālīma. Reiks tenkinties ākī metus ī vienā-antrā rāštū rūši ar ī vienā-antrā knīgā.

Pirm viso mūsū laiko žīmūs īra surinktiejie atskirū rašītōjū rāštai. Jie suteikia gerēsne gali-mībē studiuoti rašītōjo ir kartu mūsū raštijos augimā. Tik rodos perdaug platėjame, per māža gilėjame. Perdaug, rodos, kalbame, o permāža pasākome. Todėl vargu īstengsime pastebėti to augimo, kurio laukiame. Vis-gi surinktiejie vieno-antro rašītōjo rāštai suteikia plātū žvilgī ī Lietuviū tautos gyvenimā vīriausiai priešpaudos laiku, parodo visā vargā ir vargingumā, bet ir visokiū graziū Lietuviū tautos sielos īpatibiū. Ir dabar galēsime paziūrėti, kaip kitome nepriklausomi. — Toks īra apskritas īspūdis, pasiēmus vienā-antrā tū surinktūjū rāštū. Apie ātskirus tuo tārpu, rodos, dār nereikētū nieko pasakīti. Leido Svīturio Bendrovē Lazdīnū Pelēdos, Vinco Krēvēs, Vaizganto raštus o gražioj formoje.

Žīmus toliau pasidāro didīsis lyrikos rāštū skaitius. Vos gālīma ī visus taip īsigīventi, kad surastai jau dabar tā, kas liks ateitiai. Naujas lyrikos leidinīs īra vienas rinkinīs: „Vainikai. Naujesniosios poēzijos antologija“. Spaudai priruošē A. Binkis. Išleido „Svīturio Bendrovē“. Spaušta īra knīga E. Jagomasto spautuvėj Tilžėj. Gražiai atliktas dārbas. Viršeliai su ke-liū dazū piešiniu tiesiog gaivina akī. Tik tame randame nepilnumā, kad antraštis „Vainikai“ nelabai aiškus. Viduje knīga be papuošimū. Ir puslapiai todėl padāro nerāmū īspūdi vienām turint platiū, antrame siaurū posmeliū. Už tai fotografēs parodo mums 14 poētū, kuriū poēmū knīgoj sudėti. Sakīta prakalboj, būk jie vaizduosiā naujājā mūsū poēzī to laikotarpio, „kuris jau dabar mėginama vadinti pāmaironiu“. Labai abejotina, ar tām ir īra pagrindo. Maironis toli dār nēra atliktas ir vis jis dār teikia tautai savo sielos dovanū. Toliau ir nematīti, kad tie (14) poētai nešami naujos vtenos bangos. Tos kelios naujos formas ar neformas, kurios randamos, ir linkimas metafysiškuman, kurs visame pasaulīje pastebimas, ne daug tereiškia. Kiekvienas tū poētū īra individuālas ir eina savo taku. Bendro nēra daugiau, kaip kad jie mūsū laiko žmonēs. Palīginti vienā ī antrā ir išdēstīti vieno antro svarbesnes savībes, tuo tārpu dār nemanau. Dār nepasiekau pilnai kiekvieno sielos plastos. Dār ir vis apniaukia mano nujautimā visokie mąžmoziai, nevisai tikras rhytmas, uolusis reimāvimas ir vienas-antras, īpatiai svetimū žodiū parinkimas.

Kitas lyrikos veikalas, kurs māt pakliuvo iš netītiū īra Butkū Juzēs Žemēs Liepsna. Kieno išleista nepasakīta. Spausdinta Berlīne, gāl 1920 mts. O spaus-

dinta raidėmis, kad sunku suskaičiuoti. Ira tai dalikas, kurs reiškia linkimā i tai, kas nepaprasta, kas painu, ne i aiškumā. Surinkti poēmai po trimis antrašciais: Žemės Liepsna, Žemė ir Dangus ir Dangaus Giesmė. Pirmas poēmas pritrauk dėmesī i patingu savo pasistiepimu. Tada skaitai — skaitai, ir pradedi maniti, kad nebus nieko tše žīmaus. Tik toliau suziebi ir netrukus randi poēmū, kurie aiškiai skelbia, kad tše taria poēto širdis ir siela. Vienas ir antras tū dažnai be māsio ir reimo sudētū poēmū tiesiog stebina. Berods, taškeliū visur ir tše matiti. Vis-gi ši knīgelė žādina vilti, kad susilauksime dār krystalinės lyrikos.

Kitas dalikas, kurs mūsū raštijoje pastebimas, ira skaitlingieji vertimai iš svetimū kalbū. Ir seniau tai buvo dāroma. Išversti visokie niekai. Dabar parenkami svarbesni ir geresni rāštai. Bet vertiama dažnai tik taip apigraibomis. Tikrai sāziningā vertimā pamatiti mār dār neteko. O vieni-antri būk norėje versti Nietzsches Taip tārē Zarathustra arba net Goethės Faustā.

Labai dide ira tāpusi mūsū mokīklū raštija. O kas labai svarbu, tai tat, kad randasi originaliniū vadoveliū nevien Lietuviū kalbai išmokti, bet ir kitiems dalikāms. Mokīklū raštija jau nebesusideda vien iš vertimū. Berods mums reikės dār daug daugiau pasistengti „mokslā“ savo žmonėms teikt savo būdu.

Susilaukėme pagaliau ir filosofės laikraštī. 1921 mts. Kaune išėjo Logos, filosofės mėgėjų būrelio rāšomas. Smagu skaititi Lietuviū kalboj išdėstīmus, kurie šiaip randami tik kitose kalbose. O matiti ir kaip graziai Lietuviai filosofuoja. Tik rodos nepriartina, kad svetimū filosofū vardai-pāvardės raši-

tos kaip rašiniū autoriai jas ištaria. Taip prasimānomas naujas vardas. Paveikslui, Anglo Newton pavardės joks Anglas, joks Fransas arba Vokietis, kurs šiek-tiek žino Anglū kalbos, neištars Njūton, bet Njūtn. Rodos reikētū vardū ištarimā palikt skaititojui arba šale tikrosios pavardės parašiti, kaip pats rašitojas tiki, kad reikiā jā išstarti. Vds.

□□□□□□□□□ Rinkinīs.¹⁾ □□□□□□□□□

Skausmas.

Skausmas buvo didis, iskāmbinant stīgas, mano viešpatie!

Pradėk savo mūzikā, ir leisk mār uzmiršti skausmā! Leisk mār jausti grožėje, kā tu turėjai omenij visas šias negailingasias dienas!

Nikstantioji naktis vangstosi uz mano durū. Leisk jai atsisveikinti giesmėmis!

Liek savo širdi i mano gīvībės stīgas, mano viešpatie, i gaidas, kurios skrenda žemīn nuo tavo žvaigzdīū!

Rabindranath Thākuras

49 iš Fruit Gathering (= Vaisiū rinkimas). Vertė Vds.

Laikas priėjo.

Upagupta, Buddhos mokinīs, miegojo, gulėdamas dulķėse prie mūro miesto Mathura.

Šiburiai buvo užgese, durīs visos uzrakintos, ir žvaigždės visos paslėptos tamsaus Rugpiūtio dangaus.

Kieno tos kojos, kuriū lankeliai skimbelėjo, kaip jos staiga palietė jo krūtine?

Pabudo krūptelėdamas, ir moters žiburio šviesa pataikė atleidiantias jo akis.

¹⁾ Visame šiame rinkinije poēmū antrašciai mano dėti. Vds.

Sokimo mergelė tai buvo, jūvelais zvaigždėta, ūkanose
šviesmėlinio apsiausto, svaiginta savo jaunatvės vėnu.

Prisilenkė su savo žiburiu ir pamatė jaunąjį rimbumo
grožintą veidą.

„Atleisk man, jaunas askėte,“ sakė motriškė, „malonėki
ateit į mano namus! Žemės dulkės nėra tau tinkamas
patalas.“

Askėtas atsakė: „Motriške, eik savo keliu, laikui pri-
brendus, ateisiu.“

Staiga liepsuojantiu žaibavimu juodoji naktis parodė
savo dantis.

Audra atgriovė iš vieno padangių krūsto, ir moters
kūnu šiurpulys nuvirpėjo.

.....

Kelio pakraštio mediu šakos dūsavo židėjimu.

Iš tolo linksmos gaidos iš vamzdžių atplaukė šiltu
pavasario oru.

Giventojai buvo pasklida po girias, ziedų šventei švesti.

Iš dangaus vidurio stelgė pilnasis mėnuo į tūliojo
miesto šešėlius.

Jaunasis askėtas vaikštojo apleistomis gatvėmis, vir-
šum jo iš mango šakų patutės pasiilgstantiām koelui
burkuojant bemiege savo skundą.

Upagupta nuėjo pro miesto vartus, ir stovėjo apatioj
prie pilimų.

Kuri tše motriškė gulėjo mūrų šešėlyje jām po kojū,
ištikta juodojo mario, su kūnu taškuotu skauduliais, ūmai
ištremta iš miesto?

Askėtas atsisėdo prie jos, keldamas jos galvą ant
savo keliū, drėkindamas jos lūpas vandenimi ir aptep-
damas jos kūną balsamu.

„Kas tu, maloningasis?“ klausė motriškė.

„Laikas pagaliau yra priėjes tave aplankiti, ir štai aš
tše,“ atsakė jaunasis askėtas.

Rabindranath Thākuras
37 iš Fruit-Gathering. Vertė Vds.

Piemuo.

Ganėdamas bandą, nusisuko iš atkerusio
karklo vamzdelį ir papūtė.

Vėjas nurimo.

Vitūris, vingiuodamas giesmele, pakilo į orą.

Arėjas apstabdė arklius ir pasiklausė.

Dangaus mėlynėje du debesiu pasisveikino.

Karvės sugulė.

— Ir piemuo nuėjo ieškoti tokio karklo,
kad iš jo padirbtas vamzdis žeme ir dangū
prikeltū.

Butkū Juzė, Žemės Liepsna (Žemė ir Dangus).

Kalinis.

Sakik, kalinai, kas tas rankas tau surišo?

Kas tã tvirtã grandenį nukalė? — sakik!

— Aš nukaliau jį.

Nės aš noriu pasaulio skriaudą apkalt,
kad laisvė liuosa būtū.

Visas savo dienas ir naktis praleidau,
kaitindamas grandeniui geležį,
ir sunkiausį kūjį kilnodamas.

Dabar pats apsikaliau, kad pamatitiau,
ar pasisekė man mano dārbas.

Butkū Juzė, Žemės Liepsna. (Žemė ir Dangus.)

Friedrich Nietzsche, **Taip tārē Zarathustra.**

Zarathustros prakalba.¹⁾

VI.

Bet tada kas atsitiko, kad visū lūpos nutilo ir âkîs pastîro. Nêsa žmogus, kurs ant virviū šokinêjo, buvo tuo târpu pradêjes savo dârbâ: išêjes pro mazas dureles, jis zengê virve ištempta tarp dviejū bokštū, taip kad ji kîbojo viršum rinkos ir minios. Sokêjui nuzengus lig pusês savo kelio, duralês dâr kart prasivêrê, ir mârgas vaikezas, panašus î juokdarî, iššoko, ir greitai sekê pirmajî. „Spêriau, šlubî,“ rêkê baisus balsas, „spêriau, slunkiau, pasalus pirkliautoji, nublîškêlî! Kad taves nekirbintiau savo kulnimi! Ko tu tše slâmdais tarp bokštū? Bokšte tau îra vieta, ten ir reikêtû tave uždârîti, geresniâm negu pats esi tu užkerti âtvirâ keliâ!“ — Ir su kiekvienu žodiu jis vis daugiau jî prisivijo; bet kada jis už jo tik dâr vienâ žingsnî bebuvo, atsitiko tas nuogastis, kad visū burnos nutilo ir visū âkîs pastîro: — Jis sukliko kaip velnias ir šoko per tâ, kurs buvo jo kelîje. Bet šitas, pamâtes savo priešâ laimêjus, neteko galvos ir virvês; jis pametê savo kartî ir greitiau už jâ kaip koks kojû ir rankû sūkuris šovê žemîn. Umai rinka ir minia buvo kaip jûros, pagautos vêtros îlingio: visi sudavê bêgti nuo viens kito ir per viens kitâ, labiausiai tše, kur turêjo nukristi kûnas.

Vienas Zarathustra pasiliko; ir kaip tik šale jo nukrito kûnas, baisiai sužeistas ir sudaužîtas, bet dâr gîvas. Po valandelês grîžo prisimušusiâjâm sâmonê, ir jis išvîdo Zarathustrâ, priklaususî prie jo.

„Kâ tu tše darai?“ — târê jis pagaliau, — „senai jau žinojau, kad tas velnias pakîš mân kojâ. Dabar velka mane prâgaron. Ar nori tai jâm užginti?“

¹⁾ Žiūrêt reikia 1.—4. Darbîmetio nrs.

„Dêl mano garbês, bitiuli, —târê Zarathustra, nêra nieko tokio, apie kâ tu kalbi: nêra nei velnio, nei prâgaro. Tavo siela bus greitiau dâr negîva negu tavo kûnas: nebebijoki dabar nieko!“

Žvilgtelêjo î jî žmogus su nepasitikêjimu. „Jeigu tu tikrâ tiesâ sakai, târê jis tada, tai aš nieko nepametu gîvîbe pamesdamas. Neesu daug daugiau už gîvulî, kurî išmokino šokti mušimu ir maisto nutraukimu.

„Ne taip, târê Zarathustra; tu iš paojaus pasidarei savo pašaukimâ, tše nêra nieko peiktino. Dabar tu žûvi savo pašaukimu: už tai noriu tave palaidoti savo rankomis.“

Zarathustrai tâ pasâkîus, mirštantîsis nebeatsiliepê; bet jis kêlê rankâ tarsi ieškotû Zarathustros rankos, jâm dêkot norêdamas.

VII.

Tuo târpu priêjo vâkaras, ir rinka pasinêrê tamsoje: tai nuêjo žmonês, nês ir smalsumas bei nuogastis païlsta. Bet Zarathustra sêdêjo šale negîvojo ant žemês, nuskendês mintise: taip jis pamiršo laikâ. Bet pagaliau užêjo naktis, ir šâltas vêjas siaubê aplink vienuolî. Tai atsikêlê Zarathustra ir târê savo širdiai:

„Ištikrûjû, gražus žuvû valksmas šiandien pavîko Zarathustrai! Nesugâvo jis žmogaus, bet už tat lavonâ.

Nejaukus îra žmogaus būvis ir vis dâr be prasmês: juokdarîs gâli jâm tapti lemtimi.

Noriu žmones mokint surast savo esimo prâsmę: kuri îra augštîbês žmogus, zaibas iš tamsiosios debesies, būtent žmogaus.

Bet dâr esu toli jû, ir mano mintis nekalba jû mintiai. Esmi žmonêms dâr tik vidurîs tarp juokdario ir lavono.

Tamsi ĩra naktis, tamsūs keliai Zarathustros. Eikš, šaltas ir sustinges draugai! Nunešiu tave ten, kur pakasiu tave savo rankomis.“

VIII.

Sitā pasākes savo širdiai, Zarathustra uzsidėjo la-
vonā ant nugaros ir nuėjo keliu. Ir nebuvo nuėjes dār
nei šimtā žingsniū, prisišliejė žmogus ir snibzdėjo jām
ĩ ausĩ — bet štai! Tas, kurs taip kalbėjo, buvo juokdar-
rĩs iš bokšto. „Išsik iš šio miesto, Zarathustra, tārė jis,
šison per daug žmoniū tavės neapkentia. Neapkentia
tavės geriejie ir teisingiejie, ir vadina tave savo priešu
ir paniekintuoju; tavės neapkentia tikruoju tikėjimu ti-
kintiejie, ir vadina tave minios paojumi. Laimė tavo,
kad tavimi juokėsi: ir ištikrūjū tu kalbėjai it juokdarĩs.
Laimė tavo, kad tu prisidėjai negĩvājām šuniui; taip
nusižemindamas; tu save šiai dienai išgelbėjai. Bet iš-
eik iš šio miesto — arba rĩtoj peršoksiu per tave, gĩ-
vasis per negĩvajĩ.“ Šita pasākes, žmogus pradingo;
bet Zarathustra ějo tolĩn tamsiomis gatvėmis.

Prie miesto vartū jĩ pasitiko duobkasiai: degalu
šviete jām ĩ veidā, pažino Zarathustrā ir labai juo tĩtio-
josi. „Zarathustra neša negĩvājĩ šunĩ šalin; gera, Zara-
thustrai virtus duobkasiu! Nėsa mūsū rankos peršvā-
rios šitām kepsniui. Ar gāl Zarathustra norėtū velniui
pagriebti jo kāsni? Lai vĩksta! Ir geros laimės pasi-
skanėjimui! Bet jeigu tik velnias nebus geresniu vagiu
negu Zarathustra! — jis vāgia abu, jis abudu suėda!“ Ir
jie juokėsi tarp savės ir sukĩšo gālvas.

Zarathustra, nė žodio neatsākes, ějo savo keliu. Dvi
vālandi ějes palei miškus ir klampĩnes, buvo jis per-

daug pasiklausės ālkanu vilkū kauksmo, ir jām patiām
sukilo ālakis. Taip jis sustojo prieš vienātvinĩ nāmā,
kame degė žiburĩs.

„Ālakis mane užniko it grobuonis, tārė Zarathustra.
Miškuose ir klampĩnėse mane užnikta ālakis, ir nakto-
vidio glūdumoje.

Nuostabius ūpus turi mano ālakis. Daznai randasi
jis māt kā tik pavālgius, ir šiandien jis visā dienā nesi-
rodė: kur jis tik užtruko?“

Ir taip Zarathustra beldė ĩ nāmo duris. Pasirodė se-
nis; laikĩdamas rankoje žiburĩ, klausė: „Kas ateina pas
mane ir ĩ baisū mano miegā?“

„Gĩvėlis ir negĩvėlis, sākė Zarathustra. Duokit māt
vālgĩti ir gerti, dienoj tai pamiršau. Tas, kurs valgĩ-
dina ālkanā, gaivina savo paties sielā: taip tārĩa iš-
mintis.“

Senis paėjo, bet greit sugrĩžo atnešdamas Zarathust-
rai duonos ir vĩno. „Nelemta ši šalis ālkaniams, tārė
jis; todėl tše gĩvenu. Gĩvulis ir žmogus ateina pas
mane, vienuolĩ. Bet liepk ir savo draugui vālgĩt ir
gerti, daugiau jis nuvargės negu tu.“

Zarathustra sākė: „Negĩvas mano draugas, ir var-
giai jĩ tām perkalbėsiu.“

„Ne mano dalĩkas, atsākė suniures senis; kurs bel-
dia ĩ mano nāmā, turi ir priimti, kā jām siūlau. Vālgĩkit
ir pasilikit sveiki!“ —

Tada ějo Zarathustra vėl dvi vālandi, pasitikėdamas
keliu ir žvaigzdiū šviesa; nės jis buvo paprātes vaikš-
tioti naktimis ir mėgo žiūrėti ĩ veidā viskām, kas
miega. Bet auštant, Zarathustra pasijuto didioje girioje,
ir jokio kelio nebebuvo matĩti. Ikėlė tada negĩvajĩ ĩ

medio išdubâ viršum savo galvos — nės norėjo jį apginti nuo vilkū — ir pats atsigulė ant žemės ir ant sąmanū. Ir netrukus įmigo, nuvargęs kūnu, bet nesujudintas sieloje.

IX.

Ilgai miegojo Zarathustra, ir ne tik aušra švietė per jo veidą, bet ir pirmietis. Pagaliau prasivėrė jo akis: nustebes žvelgė Zarathustra į mišką ir į tūlą, nustebes žvelgė į savo vidų. Tada greit pakilo kaip jūrininkas, ūmai pamątes krūtį, ir krikštavo: nėsa jis išvėdo naują teisibę. Ir taip jis kalbėjo savo širdiai:

„Šviesa mán patekėjo; mán reikia talkininkū o gīvū, — ne negīvū talkininkū ir lavonū, kuriuos su savim nešu, kur noriu.

Bet gīvū talkininkū mán reikia, kurie mane seka, kadangi save patius sekti nori — o ten, kur aš noriu.

Šviesa mán užtekėjo: tegul nekalba Zarathustra miniai, bet talkininkams! Tegul nebus Zarathustra kaimenės piemuo ir šuo!

Kaimenei daug pavilioti — tām atėjau. Pikti turi mán minia ir kaimenė: Grobuonių Zarathustra nori piemenū būt vadinamas.

Piemenis, sakau: bet jie vadinasi gerais ir teisingais. Piemenis sakau: bet jie vadinasi tikintiais tikruoju tikėjimu.

Stai gerieji ir teisingieji! Kā jie smarkiausiai neapkentia! Tāji, kurs sulaužo jų vertibiū lenteles, laužytojā, piktadarī: — o jis yra kūrėjas.

Stai tikintieji visū tikėjimū! Kā jie smarkiausiai neapkentia? Tāji, kurs sulaužo jų vertibiū lenteles, laužytojā, piktadarī: — o jis yra kūrėjas.

Talkininkū ieško kūrėjas o ne lavonū, taipgi ne kaimeniū ir tikintiū. Talkininkū ieško kūrėjas, tū, kurie naujas vertības rāšo ant naujų lenteliū.

Talkininkū ieško kūrėjas, ir su juo dagojantiūjū: nės visa jām yra dāgai priėje. Bet jām trūksta šimta piau-tuvū: tai jis rauja vārpas apmaudingas.

Talkininkū ieško kūrėjas ir tokiū, kurie savo piau-tuvus moka galāsti. Naikintojais juos vadīs ir niekinto-jais gero ir blogo. Bet jie yra dagotojai ir šventiantieji.

Talkininkū ieško Zarathustra, su juo dagojantiūjū ir su juo šventiantiūjū ieško Zarathustra: kas jām dārbo su kaimenėmis ir piemenėmis bei lavonais!

Ir tu, pirmasis mano talkininke, viso labo! Gerai tave pakasiau medio išduboj, gerai tave pasliepiau nuo vilkū.

Bet persiskiriu su tavim, laikas praėjo. Tarp aušros ir aušros mán teko nauja teisibė.

Ne piemeniu turiu būti ir ne duobkasiu. Nei-gi kalbėt nenoriu vėl su minia: paskuju kartu kalbėjau su negīvuojū.

Kūrėjams, dagotojams, šventiantiems noriu prisitelkti: laumės juostā jiems parodīti noriu ir visus tuos laiptus augštībės žmogaus.

Vienuoliams giedosiu savo giesmę ir dvejuoliams; ir kurs dār turi ausiū tām, kas negirdėta, tām noriu širdi apsinkinti savo laime.

Savo tikslo siekiu, einu savo taku; per trunkantiuosius ir vangiuosius aš peršoksiu. Mano žigis tegul bus jų žuvinas!“

X.

Sitaip Zarathustra buvo kalbėjęs savo širdiai, dienovidio saulei švietiant: tad žvelgė klausdamas augštįn

— nēsa jis girdējo viršum savas āstrū paukstio riksmā. Ir stai! Aras didiais skriejīmais lēkē ore, ir prie jo kībojo gīvātē, ne kaip koks grobis, bet kaip drauga: nēsa ji laikēsi apsvīnīojusi aplink jo kāklā.

„Tai mano gīvuliai!“ sākē Zarathustra ir dziaugēsi širdingai.

Augstiausio išdidumo gīvis pasaulio ir gudriaisias gīvis pasaulije — juodu īra pakilusiu žvalgībai.

Ištirti nori juodu, ar gīvas dāi Zarathustra. Ištikrūjū, ar aš dār gīvas?

Paojingiau buvo māt tarp žmoniū negu tarp gīvuliū, paojingais keliais eina Zarathustra. Tegul ves mane gīviai mano!“

Pasākes šitā, Zarathustra prisiminē šventojo žodiū miške, atsidūsē ir tārē šitaip savo širdiai:

„Nors būtiau gudresnis! nors būtiau nuodugniai gudrus kaip mano gīvātē!

Bet negālīmo prašau: tai prašau savo išdidumā, kad visada eitū su mano gudrumu!

Ir jeigu kartunta mane apleistū mano gudrumas: — ak, jis mėgsta palēkti! — Tegul lēks tada mano išdidumas dār su mano paikumū!“ —

— Taip prasidējo Zarathustros nusileidimas.

Versta iš Vok. kalbos.

□□□□□□□□ Pastebėjimui. □□□□□□□□

Darbīmetis eina neregulārai. Todėl ir negālīma jo paprašiti metams. Šis penktasis numeris bus gaunamas už **21,00 M.** knygūnuose ir iš leidimo. Leidia jį **Rūta** (M. Raišukitė) Tilgė (Tilsit), Angerpromenade 5III. Spaudia **Darbīmetis** Otto v. Mauderode, Tilsit. Rāšo jį Vidūnas, Tilsit, Kasernenstr. 14. Laksteli ar laiškā ī mus leidiantius prāsome, užlipinti minau ant jū užtenkamai markutiū. — Šis 5. nrs. īra pirmasis 1922. mt. Dėl visokiū priegastiū negalėjom jį ankstiau kaip Liep. m. išleisti.